ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 134 (4147). ЕРА, 11 ноябрь, 1965 шу. Мах 2 кеп.

ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ НИЗ БОЛА ЦХЬОАГIО

МОСКВЕ ЦIЕЧА МАЙДАН ТIА ХИННА БIУНИЙ ПАРАДИ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИИ

...ЦIе майда. Тахан, 7-ча ноябра дезача дийнахьа, из гуш а хозаш а я дерригача дуненна. Укхазара, ЦIеча майдан тIара, дIадолалу Советски лаьтта, вай планета тIа ека йолалу дог ураоттадеш йола Кремлевски курантий ашараш.

ДIахьажал шо дезача денна кийчъеннача ЦIеча майдан трибунашка. Укхаза ба Москверча къахьегамхой эзараш викалаш, столицерча предприятейи Подмосковьерча кхашкареи цIи хеза нах, ерригача союзни республикай викалаш. Циггача ба вежарашха долча социалистически мехкашкара, дунен тайп-тайпарча мехкашкара дуккха хьаьший. Октябра цIей — Советски Мехка дерригача халкъий, лаьттан тIа мел бахача къахьегача наьха цIей.

Цига ба дипломатически корпуса членаш.

Мавзолея централни трибуна тIа ба партеи Советски правительстван кулгалхой новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков.

Укхаза ва новкъост Рауль Кастро Рус а — Кубай Коммунистически парте ЦК Политбюро член, ЦК секретарь, Кубай премьер-министра заместитель а Революционни герзашцарча низий министр а.

Мавзолея аьтта оагIорахьарча ткъама тIа — СССР Герзашцарча Низий лакхера командни состав — Советски Союза Маршалаш, бIуний тайпай маршалаш, инаралаш, адмиралаш.

Иттазза гургал тох Кремлевски куранташа. ТIа тхов боацача автомашинаца Спасски башне коанаIарех аравоагIа СССР оборона министр, Советски Союза Маршал Р. Я. Малиновский. Цунга рапорт лу Московски гарнизона бIуний парада командующе эскара инарала А. П. Белобородова. БIунех бIарг теха чакхваьнначул тIехьагIа Мавзолея трибуна тIа хьалтIа а ваьле, къамаьл ду оборона министра.

ВIашагIъув Советски Союза Гимна торжественни мелодии цIей сийна артиллерийски салют луш еттача йоккхийча топий низ бола залпаши. ДIайолалу бIуний торжественни марш.

Мавзолейна юкхе гIолла эггара хьалха нийсача мугIарашца тIехъювл командирий, политболхлой, инженерий — хIанзарча военни техниках пайда эцача мастерий, кердача отрядашца хIара шера вай Герзацара Низаш совдоахаш болча военни академешка дешаш барий колоннаш. ГIа боахаш боагIа тIагIолла дошо бесса тIехкараш хьерча паради шинелаш тIаювхаш бола М. В. Фрунзе цIерахча Военни академе, В. И. Ленина цIерахча Военно-политически академе, Ф. Э. Дзержинске цIерахча военни инженерни академе, бронетанкови бIуний академе, В. В. Куйбышева цIерахча Военно-инженерни академе, химически тIемах лоравалара Военни академе дешаш бараш...

Брусчатка тIа гIолла цхьатарра гIа боахаш йоагIа баьццара гIозараш долеи ткъамий хьисапера авиационни эмблемаш йоахкеи фуражкаш тухкача эпсарий батальонаш. Военно-воздушни академе лакхера образовани йоаккхаш болча летчикашеи штурманашеи де а доагIаш доккхал ду «Восход-2» яхача космически кема командир полковник Павел Беляев ший хана цига деша ваьгIа хиларах а хIанз цу академе адъюнкт хиларах а. Герзашцарча Низий столични лакхерча дешара заведеней колоннашта тIеххьа колонна а йолаш боагIача Н. Е. Жуковске цIерахча Военно-воздушни инженерни академе деша багIаращца цхьана кердача знаней лакхаленаш караерзаеш ба турпалаш-космонавташ Юрий Гагарин, Герман Титов, Андриян Николаев, Павел Попович, Валерий Быковский, Валентина Николаева-Терешкова, Алексей Леонов. ХIаьта цхьа шу хьалхагIа экипажага гIолларча ший новкъосташца Константин Феоктистовцеи Борис Егоровцеи цхьана дунен тIа эггара хьалха «Восход» яхача массехк саг чуха моттигаш йолча космически кемаца сигалваха инженер-полковник Владимир Комаров — цу академе адъюнкт.

Военни училищашкара курсанташ боагIа. Матросски гIа боахаш йоагIа, тIаювхаш бушлаташ, тIатухкаш бескозыркаш а йолаш болча морякий — цIаккха а сийле йовргйоацача легендарни революционни кемай — «Потемкин» яхача броненосцен «Аврора» яхача крейсерен экипажий йизза йолча тIехьений колонна. Уж ба цIей дезде Каспийски форда тIара Москве баьхка С. М. Кирова цIерахча Лакхерча военно-морской училища курсанташ. Цхьатарра гIа боахаш боагIа РСФСР Лакхехьарча Совета цIерахча Лакхерча общевойсковой командни училища курсанташ, курсанташ-пограничникаш, Ф. Э. Дзержинске цIерахча дивизе бIухой, вай военни кадрай эггара къонагIа йола тIехье — къона суворовцаши нахимовцаши...

Долла хIама тийна долаш цхьа кIезига ха йоал. Эзар турба йола оркестр майдана юкъе кхаччалца тIехьашка йоал хIанзарча тIема техника дуккхача тайпашца кийчдаьча бIуний доакъошта никъ балар духьа. Михо терка а еш бронeвикаш тIеи бронетранспортераш тIеи ягIа боевой байракхаш. Цар тIа — хIара советски сага веза волча В. И. Ленина сурт. ГIа боахаш доагIа М. И. Калинина цIерахча цIи хезача гвардейски Тамански дивизе доакъош. Уж ший викалаш а даь параде дахкийта вай турпалера пехота хIанзарча тIема моллагIча а чоалханерча хьалашка эггара халагIа дола декхараш толаме кхоачашде торо луш йолча кердагIча техникаца кийчъяь я. Мотопехота колоннашта тIеххьа йоагIа фецарча десантни бIуний подразделенеш. Царга а да кердагIа йолча военни техника дуккха тайпаш — артиллерийски, танкови, противотанкови.

Гусеницашца таташ а деш майдан тIа йоал танкаш. Майдан тIа — гвардейски Кантемировски дивизе подразделенеш. Танкаш — лаьттанцарча бIуний чIоагIагIа бола низ. ДIабаха тIом лаьттача шерашка эггара лоархIамегIа йолча тIема операцешка дакъа лоацаш хилар вай бронетанкови доакъоши соединенеши. хIаьта 20 шу хьалхагIа, 1945 шера бIаьстан юхье, эггара хьалхагIа Берлине чулийлхар уж. ХIанз кхы а кердагIча техникаца кийчдаь да советски бронетанкови бIунаш. Из техника дика лелалургйолаш я хьалхашка шереи кIоарген хиш нийсделча, чакхйоалалургйолаш я танкашта духьалара оборона средстваш йолча районашка а гIолла, атомни герз кхувсача зонашка гIолла а.

ТIаккха йоагIа реактивни йовхьаш йолчеи артиллере подразделенеш. Дика кхетадеш да ЦIеча майдан трибунаш тIа латтарий уйла хьайоагIача ракетни подразделенешта къаьстта чIоагIа тIа хIана йийрзай. Вай военни парадех дIакъаста йиш йоацеи эггара лоархIамегIареи дакъа а хинна даьттай уж. Ракеташ — хIанзарча тIема техника эггара низ болашагIа дола тайпа — чIоаггIа юкъеяьхкай лаьттанцарча бIунашта, противовоздушни оборона доакъошта, авиацена, флота. Советски Герзашцарча Низий — машареи вай Даьхен кхерамалени тешамерча чIоагIален — эггара низ болашагIа долча тайпаех цаI а хинна дIаэттад стратегически гIулакхашта дола ракетни бIунаш.

Дукха ракеташ я параде! Дотобесса басар а лепадеш эггара хьалха йоагIа тешшаме — дийнахь-бусмичча хана а, метеорологически хьалаш моллагIаш дале а, радиопомехаш яле а — геттара лакхен лохеи гIолла феца лелача объекташта юккъе тIаетта лаьрхIа йола установкаш тIа латта тайп-тайпара

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

ЦIеча майдан тIара тIема парад.
СУРТА ТIА: мехка фецарча оборона бIуний ракетни техника.
В. САВОСТЬЯНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Москве Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 48 шу дуза цIей дездар.
ЦIеча майдан тIара къахьегамхой викалий демонстраци.
А. Стужина сурт. ТАСС фотохроника.

ЦIЕЙ ДЕЗДЕШ КРЕМЛЕ ЯЬ ПРИЕМ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 48 шу дизарца дувзаденна 7-ча ноябре прием йир Советски Социалистически Республикай Союза правительства.

Ши эзар гаргга саг гулвелар съездаш хулча Кремлевски Двореца цхьан зале. Укхаза ба Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхой, партийни, пачхаьлхен, общественни деятелаш, къаьнара большевикаш — ихаь революце дакъа лаьцараш, союзни республикай делегацей членаш, маршалаш, инаралаш, адмиралаш, фабрикайи заводийи цIи хеза нах, искусствай мастераш, Iилмахой, летчикаш-космонавташ.

Приеме хьийхаб коммунистически, болхлой, къамий-демократически партей викалаш, хIаьта иштта советски халкъа цIей дезде Москве яьхка доазол дехьара делегацеш, кхыча мехкий дипломаташ, журналисташ, лакхерча духовенства викалаш.

(ТАСС).

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 48 ШУ ДИЗАР

1965 шера 6 ноябре съездий Кремлевски Двореце хиннача торжественни заседане новкъоста Д. С. Полянске яь доклад

Деза новкъостий!

Советски пачхаьлкхе хьахиннача хана денз вай Даьхен халкъаша, дерригача дунен къахьегамхоша къаьстта гIадбаха дезду хIара шера шоай эггара дезагIа дола цIей — Октябрьски социалистически революце ди.

Вайна хIанз 48 шу гаьна даьннад Ленин керте латтача коммунистий парте Россера болхлойи ахархойи капитализм йохаеш котбовла хьалгIувттабаь денош. Из низ бола революционни дуIа дар. Эксплуатаце ларда тIа яь строй кIалтIакхессар цо. Хьахилар кердача тайпара пачхаьлкхе — социалистически пачхаьлкхе. Дукха къамаш дахача Россе халкъашта, дерригача адамленна керда хьаеллаелар историе керда оагIув.

Хано тIа-тIа гаьнагIа доаккх вайна сийлахь-доккха ди. Цхьабакъда, тIатIа дикагIа кхетабеш дIаотт цун дерригдунен исторически лоархIам. Низ бола чIоагIа берд мо латт хIанз Советски Союз — котъяьннача социализма мохк. Вайгара хьоккам а эцаш социализм хьалъю дуккхача кхыча пачхаьлкхенаша. Къамаш-мукъадахара болаьмо хIама етташ йохаяь дIайоаккхаш латт империализма колониальни система. ДегIаух коммунистически болхлойи партеш — къахьегамхой хьалха латта отрядаш, дукхагIа хул машара гIулакх хьинаре лорадерий мугIараш. ХIанз капитализмо а боацаш, социализма дунен системои капиталистически низ-Iоткъама духьал къовсам лоаттабеча халкъашеи, буржуазес а боацаш, дунен болхлой классо, общество социалистически новкъа эргаяккхара тIехьа къовсам лоаттабеча низаша къоастабу хIанзарча адамлен дегIаахара керттера достами башхалонаши.

Советски наьха из еррига ха Даьхе чIоагIъяра тIехьеи дикагIдола вахар хьалдара тIехьеи тIагIертта лоаттабеча къовсамах хьалйизаар. Iалаьмате боккха низ тIабахийта бийзар Даймохк моастагIех лорабара. Октябра шовзткъеи бархIлагIа шу эггара хьалха белгала да укх шера лоархIаме этап — халкъа боахам дегIаахара семилетка ха чакхйоалаш хиларца, боккха болх дIаболабаьб коммунистически парте оттаяь йоккхий экономически реформаш чакхъяхара, мехка доал дара стиль а методаш а эргайоахаш тоаяра тIехьа.

Октябрьски революци хинначул тIехьагIа баьча наькъага а хьежаш, вай парте, дерригача советски халкъо де а доагIаш доккхал ду революце гIулакх чIоагIдаь а дебадаь а хиларах, эггара хьалха социализм хьалъяра исторически декхар вайга кхачарах. Общественни вахара эггара толашагIа йолча строяга — коммунизмага долха хьалхара наькъаш дахкара сий духхьал вай мехка да.

Цо дог ураувттаду советски наьха керда, Iалаьмате дика гIулакхаш зара, турпала къахьегара.

I. ОКТЯБРА ИДЕЯЙ ХIАМА КХОЛЛАРА НИЗ

Октябрьски цIей долча деношка хьахиннача дикача традицех советски халкъо итогаш ю ший балха, дуккхача тайпарча ший балха политически боахамеи результатий анализ ю. Цо йиш хулийт кхы а дикагIа бIаргаго Октябра идеяй хIама кхоллара низ, вай дIахо дегIадаккхара перспективаш. Цо кхы а чIоагIагIа тешаву вай Коммунистически парте ленински политика нийсен сийлахь-йоккхен хиларах.

Ленина оттаяь тIехьайисача Россех низ бола индустриальни колхозни пачхаьлкхе яра, лакхача культура мохк бара программа чакхъяккхара, ховш мадарра, халкъа Iалаьмате боккха низ тIабахийта бийзар.

1917 шера октябрь бетта Iаьдал хьадаккхар чIоалхане декхар дар, бакъда контрреволюцецеи интервенцеи лоаттадаьча тIемашка из лорадар кхы а чоалханегIа хилар. Халадар Советий Iаьдал лораде, бакъда цул аттагIа дацар, Росси санна болча мехка арахьара деш экономически новкъостал а доацаш, моастагIаша баьча гона юкъе, низ бола промышленность хьаяр, юрта боахам эргабаккхар. Советски наха кхоачашде мегар уж декхараш. Цар духа халонаш лайр, шоашта эшараш та сатехар Даьхе ший лоIаме хилар Iалашдара, общественни рузкъа дебадара а вахар тоадара а эша чIоагIа лард йоллара. Болхлоштеи ахархоштеи къахьегама интеллигенцеца цхьана из де мегар уж Коммунистически партена тIехьаоттарах, шоай дулхах-цIех гIулакх а лаьрхIа, цар социализм хьалъяра программа тIаэцарах. Исторе хьахьекхар, шийпарте хьалхленца вай халкъо хержа никъ цаI мара боаца нийса никъ хилар.

Укх шера вай мехко дездир фашистски Германел котдаьнна 20 шу дизар. Советски строй чIоаггIа техкар тIемо. Цо дIадийхар халкъагара цо ший деррига низаш мамогга оарцагIдоахилга, дувцилга йоацаш, чIоагIа духьал оттилга, дуккхача наьха турпалал хулга. Халкъ Коммунистически партена гонахьа кхы а чIоагIагIа кхота а денна моастагIчо еттача хIаманна духьал а оттаделар, цул тIехьагIа из воха а вир. Из денал дола гIулакх де йиш хилара бахьан духхьала социализм хьалъеча шерашка Даьхе лораяра эша тешаме материально-технически база йиллар хинна Iацар. Советски строй йохарг ца хилара керттера хьаст ба партеи халкъеи цхьоагIо хилар, тIемаш тIара а къахьегачара а турпалал!

Iалаьмате дукха къахьега а йоаккхий халонаш ла а йийзар тIемо яь хала човнаш ерзаяра. Советски экономика лоаттам тахка гIерта буржуазни экономисташта даима «дицлу» фашисташа вай мехка 1700 совгIа городи поселоки, 70 эзар совгIа юрт йохаяь хилар, цар дуккха итташ эзараш йола промышленни предприятеш, колхозаш, совхозаш яйха а йохаяь а хилар, миллионаш бола маьрша нах боабаь хилар. Иштта доккхий зенаш хиннадоллашехьа, нах боабаь боллашехьа, советски наха мегар бохабаь мохк лоацца хана тоабаь юхаметтаоттабе, боахам дIахо дегIабоалабеш толамаш даха, керда, йоккхий планаш кхоачашъяра хиланза яргйоаца предпосылкаш хьае.

ХIанзара шу дIадолалуш СССР промышленни производства валови продукци 1913 шера хинначул 56-зза дукхагIа яр, хIаьта производства средствай производство 130-зза лакхъеннай. ТIом хилалехьарча 11 шераи (1930—1940 шш.) тIом хинначул тIехьагIарча ткъаь шераи (1946—1965 шш.), Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьтта шераш доацаш, шера юккъера лаьрхIача вайцига промышленни продукци тIакхийттай 13,2 процент. Цу йоккхача хана из чIоагIа йоккха показатель я. Ховш ма дий, цу хана США-ра промышленни производство тIаккетара шера юккъера темпаш 2,7 процент мара ца хилар — из хул пхезза кIезигагIа.

Укх тIеххьарча ворхI шера СССР промышленни производства беррига боарам планах 80 процент лакхбала безача метта 84 процент лакхлургба. Укх шера промышленноста валовой продукци 229 миллиард сом хила еза. Белгалъяьха хинна показателаш 1 ноябрь тIакхоачаш боккъалдар аьлча тIеххкоачашъяьй. Из да индустре болхлой Октябра дерригача халкъа цIейна ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъярца накъа бахкар.

Семилетка шерашка промышленноста дуккха доккхий доакъой дегIадаьхкад. Болат лоаладар 66 процент лакхлургда. Шоззанел совгIа дукхагIа йоаккхаргья электроэнергии мехкдаьттеи. ХIама ца эшшаш шоззеи ахаззеи дукхагIа арахецаргья машиностроенеи химически промышленностеи продукци, ейгачеи кхачани промышленноста яр — цкъаи ахаззеи дукхагIа.

Укх шера вайцига лоаладергда 90 миллион тонн совгIа болат, 72 миллион тонн цемент, 242 миллион тонн мехкдаьтта, 509 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги йоаккхаргья. ХIанз вай электростанцеша ткъаь ялхайтта сахьат йоаккх бIарччача 1913 шера пачхаьа Россе йоаккхаш хинначул дукхагIа йола энерги. Промышленносте хIанз 1940 шера хинначул 3,5-зза совгIа дукхагIа бу электроэнергеца беш бола болх.

Дикка лакхденнад капитальни гIишлош хьалъяра боарамаш. ВорхI шера хьал а яь, болх бе йолаялийтай пхиъи ахи эзар совгIа йола йоккха промышленни предприяти. Укх шера халкъа боахама дерригача доакъошка дIайохийт хьалхарчеи шоллагIчеи пятилеткашка цхьана хьаийцача яхийта хинначул шозза дукхагIа йола средстваш. Иштта шерденнал вай индустриальни гIулакхаш.

Партеи правительстваи даиман терко ю юрта боахама. ЧIоаггIа йола юртбоахама база йоацаш цхьаккха боахам хьалбе йиш яц, яьхад Ленина. Колхозни строй котъяларо эргаяьккха хийцай юрта юхь, дикка лакхденнад юрта боахама электроэнергеца болх белга а къахьегама овсарле а. КIезига толамаш даьхадацар советски юрто тIом хилалехьарча хьалхарча шерашка а. Цхьабакъда, гIемо чIоагIа хIама техай колхозни совхозни производствана. КIезига низ тIабахийта безанзар из вахара чIоаггIа эша дакъа дIахо дегIа доаладара.

Иштта низ тIабахийта даьча гIулакхий результаташ массанена а йовз. 1950 шеррехь а юрта боахама валовой продукце хьокхамаш тIом хилалехьа хьалхарча шерашка хиннарашка кхаьчад. ДIадахача шера 1940 шера хиннарел 1,8-зза дукхагIа яр из. Цхьабакъда, мукIарло де дезаш да укх тIеххьарча хана колхозни совхозни производство нийса даим дегIаена ца хилар. КховзткъалагIча шерашка цун дегIаахара темпаш лохъелар: из бахьан долаш хьахилар ворхI шера планах оттаяь йола заданеш кхоачашъяра шенхашттара халонаш. Цун керттера бахьанаш хилар, ховш долчча тайпара, юрта боахама планировани, финансировани, кредитовани еча, маьхий политике хинна гIалаташ, кулгалдечара субъективизм, кхыйола фактораш.

Уж деррига кхоачамбоацараши гIалаташи гучадаьхача КПСС Центральни Комитето оттайир нийса йола колхозашкареи совхозашкареи гIулакх тоадара программа. Из программа чакхъяккхара результатех дувца хIанз хьалха да; из йIаьхача хана лаьрхIа я. Бакъда хIанззе а дувца доагIа белгалъяьхача мероприятех баргболча пайдан боарамах.

Колхозхошеи совхозий болхлошеи укх шера ха оттама халача хьалашка цIаккха ца хиннача тайпара дика вIаштIехьдаьхар деррига балхаш. Цу духьа 1964 шера хьувкъам хьокхамел 2—3 процент лохехьа хургбале а, кхыча моллагIча шера хиннача боарамал беррига хьаийцача лакхагIа хургба.

Ялат, цхьайолча районашка йоккъал оттар бахьан долаш, планах лаьрхIачул кIезигагIа эцаргда. Цхьабакъда, парте Центральни Комитетеи правительстваи даьд баха нах кхоачамхиллал ялатаца, кхыдола мехка хьашташ ялата продукташца Iалашдара эша гIулакхаш. Белгалдаккха дезаш да, укх шера мах бола кхачан культураш, къаьстта крупай яраш, дикка дукхагIа кийчъеш хилар, гречихеи дугеи соахка кийчдаьчул цкъаи ахаззеи дукхагIа кийчдаьд.

ЛоархIаме да колхозашкеи совхозашкеи шоай боахама гIулакхашта соахка миссел ялат хIанз диса хилар а. Кхоачамхиллал дIаде фу амбарашка чутессад цар, продуктай дикка дакъа къоастадеш да колхозхошта цар хьийгача къих дIадала, соахкарча шераца нийсдича цкъаи ахаззеи дукхагIа да доахана концентрировании доакъар.

Укх шера во хьувкъаьяц шекара свекла, коартолаш, баьца даараш, хIаьта иштта гIауаргаш. Цхьабакъда къаьстта дика толамаш даьхад боамби кхебеча къахьегамхоша. Цар Iалаьмате дика бир болх. Ераш я цар результаташ: боамбех оалаш махиллара «кIай дошув» хIанз чуийцад рекордни хьокхамел а тIех. Из боккха мах бола культура эцара пачхаьалкхен план хIанззехьа кхоачашъяь я, дикка тIеххкоачаш а ергья.

Дикка тоаденнад хьайбай боахамера хьал. Из дакъа дегIадоагIача укх шера цхьа хIама да белгалдоалаш, хьайбай продукци йоаккхилгеи из пачхаьалкхенна кийчъелгеи лакхдаларца колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш дебаши цар продуктивность лакхлуши хилар. Цо йиш хилийтар 1 ноябрь тIакхоачаш шура, фуаш, тха эцара шера йоагIа план тIеххкоачашъе. Укх шера 10 бетта ийцай 34,9 миллион тонн шура — соахка цу хана ийцачул 7,2 миллион тонн дукхагIа. Фуаш ийцад 9,7 миллиард — 2,1 миллиард дукхагIа, тха — 364 эзар тонн, е 1964 шера цу хана ийцачул 21 эзар тонн дукхагIа. Планал тIех эцаш латт шура, фуаш, тха. Колхозашкеи совхозашкеи беррига мохк хьаийцача юкъера лаьрхIа цхьан Iаттагара 295 килограмм дукхагIа шура яьккхай. 1 ноябрь тIакхоачаш 8,1 миллион тонн хула доахани коа тIара оалхазараши (дийна долаш) ийцад — соахка ийцачул 1 миллион тонн е 14 процент дукхагIа.

ДукхагIа хиннад колхозхой, болхлой, гIулакхерча наьха шоай доалахьарча боахамера хьайбаши коа тIара оалхазараши. Лакхденнад совйолча хьайбай продукташта реализаци елга, лохденнад колхозни рынкашкара маьхаш.

Цу ерригача факташка хIанззехьа а гуш ба КПСС Центральни Комитета решеней беркате низ, юрта боахама къахьегамхой инициативеи хьинари.

Социалистически экономика дегIаяр хьагойташ долча керттерча хьокхамех я, ховш мадарра мехка национальни доход а. Укх тIеххьарча итт шера шозза совгIа лакхъеннай из, хIаьта 1940-ча шераца нийсйича — 5,9-зза дукхагIа. Цунца дувзаденна лакхлу бахача наьха реальни доходаш а. Укх шера 1940-шераца нийсйича болхлойи гIулакхерча наьхеи (болх беча 1 сага лерхIаш) уж лакхлургья 2,5-зза, хIаьта ахархой — хIама ца эшшаш кхозза. Бахача наьха вахара боарам лакхбалара лоархIаме хьокхам ба къахьегамхой ахчан доходаш лакхъялар. Укх шера соахкарчунца нийсйича 10 процент совгIа лакхлу уж доходаш.

Лакхлу халкъа эша товараш хьаделга а. Кхачан товараш дохкилга тIом хилалехьарча хьалхарча ханаца нийсдича кхозза совгIа лакхденнад, хIаьта ворхI шера — 50 процент совгIа. Кхы а дукхагIа дохка доладеннад промышленни товараш — барзкъаш, чухнахьа дувхаду барзкъаш, пазата барзкъаш, телата кога гIирс, мебель, холодильникаш, телевизораш, сахьаташ, радиоприемникаш, велосипедаш, хIаьта иштта дуккха кхыдола товараш.

Бахача наха хIамаш ийяра гIоновкъостал ду просвещене, унахцIено лораяра, торговле, юкъарчал доацаш бахача наха гIулакх деча боахама кхыча доакъой болклошта алапи тIатохаро а. Алапи тIатеха беррига болхлойи ахархойи 20 миллион саг ва.

Советски наьха материальни культурни хьашташ кертерча даькъе кхоачашдер къахьегамах доагIа алапи да. Цунца цхьана тIа-тIа дукхагIа белгала бола лоархIам болаш хул потреблене общественни фондаш. Из социалистически системо хьадаь керда хIама да. ДIадахача шера иштта йола фондаш хIама ца эшшаш 37 миллиардага кхоачаш яр, хIаьта укх шера 41 миллиардага кхоачаргья уж. Болх беча цхьан сага лоархIаш 400 сом гаргга хургья. Цар чотах Iалашду мах боацаш хьехилга меттел, унахцIено лораелга, берий яслеши бешамаши лелаелга, къахьегамхошка салоIийтилга, пенсеш, пособеш, тайп-тайпара льготаш телилга. Пачхаьлкхено иштта Iалаьмате йоккхий средстваш дIайохийт нах чубаха цIенош хьалдарга а. Укх тIеххьарча итт шера хIама ца эшшаш мехка бахача нахах ахаш кердача цIеношка баха хайшаб е шоай фусамий хьалаш тоалаьд.

Материальни производство дегIаярца цхьана дукхагIа хул вай общественни строя духовни рузкъаш а. Дерригача советски саг. Вай Даьхенах хIанз бокъонца йола хьалха латта пачхаьлкхе, лакхача культураи башха-дикача Iилмаи мохк хиннаб. Социализмо берригача къахьегамхошта хьабийлаб знанешка, лаьттара гIулакхаш леладечеи космос караерзаечеи Iалаьмате дика толамаш дахарга бода никъ. ХIанз массе тайпа дешар Iомадара юкъеэзза ва 70 миллион гаргга саг. Кхыча тайпара хила йиш а ярий из: бахача нахах 75 процент совгIа бараш, 176 миллион саг — уж Советий Iаьдал эттачул тIехьагIа Iобаь нах ма бий.

Вай мехка хьалкхийнай дуккхача миллионех латта советски интеллигенци. Из хьаьнийнай халкъах, халкъа гIулакх дар ший беркате гIулакх, ший патриотически декхар лерхI цо. Вахарца, Iалаьмате йоккхий гIишлош хьалъярца айхха ювзаеннача цун массане а де доагIаш дола сий ду, къахьегамхошта дукха еза, лоархI. Советски нах кIоаргта тешаш ба вай Iилмахойи конструктораши, литератураи искусстваи деятелаш, кепа йоазон, радио, телевидене, халкъа просвещене, унахцIено лораяра, культурни учреждений, советски интеллигенце ерригача кхыча отрядий болхлой тIехьа тIайоагIача хана а вай заман сийлахь-доккхача гIулакха латташ хургхиларах.

Практико хьахьокх вайна карагIдаьнна деррига толамаш мехка культурни вахар дегIадарца, дуккхача наха коммунистически кхетам баларца айхха дувзаденна хилар. Цунах дола къаьгга масал да къахьегамца коммунистически гIулакх леладара тIехьара шерра болам, шерра яржаш латта рационализаторствои изобретательствои. Миллионаш бола коммунистически къахьегама ударникаш — уж производстве а быте а кхоанарча общества сага мораль майрра чIоагIъеш бола вай ханара хьалха латта нах ба. Советски халкъо де а доагIаш доккхал ду царех, гIадкхувл цар толамаша!

Болхлой классо, колхозни ахархоша, советски интеллигенце бIубенна кхоачашду Коммунистически парте хьалхашка оттадаь декхараш. Цар деррига а ду Советски Союз дIахо йодача хана а дунен халкъашта юкъера социализма седкъа а хинна латтара, дерригача дунен тIарча къахьегамхошта хьоккам телаш латтара.

II. БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБЕЧЕИ ХАЛКЪА ВАХАР ТОАДЕЧЕИ — КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Вай Даьхен низ дIахо чIоагIбара планаш кхоачаш а еш, Коммунистически парте къаьстта терко ю хIанз партийнии пачхаьлкхени хьалхле лелаяра стиль а методаш а эргаьхха тоаяра, производство дIахо дегIаахара, халкъа вахар тоадара хьашташта тIехь социализма экономически законех нийса пайда эцара.

ДIадахача шера октябреи ноябреи хиннача КПСС ЦК Пленумий решеней керттера чулоацам латт цар партеи халкъеи терко ерригача вахара лоархIаме йолча проблемашка бизза Iилман наькъаца хьажара тIаяхийтарах, субъективизмаи волюнтаризмаи гучадувла гIулакхаш харцдарах, партийни организацеш хьаяра ленински принципаш юхаметтаоттаярах. Цу решеней исторически лоархIам латт парте оттабаь коммунизм хьалъяра никъ дикагIа чакхбаккха цар торо луш хиларах.

Парте чурча дешашка майрреи объективнии хьожаш хилар — из да КПСС, цун Центральни Комитет Ленина хьехама, хьалхле лелаяра ленински принципашта мутIахьа хилара тешал. Уж принципаш юхаметтаоттаяро кхы а чIоагIагIа кхтайир парте цхьоагIо, цун мугIарий боеспособность. Ший берригача низаца халкъа инициативеи творчески уйлеи йоаржае йиш хургйола, вай мехка эггара йIаьхегIа йолча ресурсех, социалистически строях йоахкача торонех дикагIа пайда эца йиш хургйола общественни вахара атмосфера я вайцига хIанз, балха стиль чIоагIлуш латт.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа.).

НОВКЪОСТА Д. С. ПОЛЯНСКЕ ДОКЛАД

(Йистедоалар. Долалур 1-ча агІо тІа.).

Халкъа боахам дегІабара керттера хьашташа дІадехараша маяххара я хІанз КПСС ЦК мартовски сентябрьски (укх шера) Пленумий решенешка, цу Пленумашка Л. И. Брежневеи А. Н. Косыгинеи аьча докладашка оттаяь парте экономически политика.

Укхаза дувцар да духхьал керда хувцамех хинна ца Іеш, дерригаа чулоацаш йола кІоарга экономически реформа, промышленностан юрта боахаман кулгалдечара керттера дар политически экономически дикагІа йоагІаш а вай общества оамалах майоагІара а йолча методашка даккхар.

Де оттадаь гІулакхаш чакхдоахача керттера дар да шерача республиканскии моттигерчен инициатива лоархІаш кхетамца централизованни планови хьалхле лелаелга Іалашдар, производство дегІайоалаеча материальни стимулироване принципаш нийсса юкъейоалаяр. ХІанз къаьстта динза даргдоацаш да социализма экономически законий гІулакх чІоагІа лоархІилга; цІенхаштта Іилма ларда тІа планаш увттаелга, общественни производства дерригаа доакъош дегІадоаладара соотношени нийсса лелаяр, эггара хьалха промышленности юрта боахами дегІабоагІилга а долаш.

Промышленность еррига социалистически экономика а, халкъа хьал-торо лакхъяра а, мехка обороннии низ чІоагІбара а йола лард я. Из массе оагІорахьара дегІайоалаяр коммунизма материально-технически база толамца хьалъяра эггара хьалха эша хьал да. КПСС ЦК сентябрьски (1965 ш.) Пленумо оттаяь мероприятеш духхьал из доккха декхар кхоачашдара тІаерзаяь я.

Доал дара отраслеви принципага доваларо йиш хулийтаргья цаІ йола технически политика чакхьякха, халкъа боахама хІара даькъах эцаш бола пайда лакхбе. Керда ехка министерствашболх бе йоалургья хозрасчетни методийн экономически стимулийн лоархІам лакхлуча, предприятей боахама бокъонаши инициативеи чІоагІа шерлуча хьалашка. Министерствашдекхарийла я промышленность комплексни дегІайоагІилга Іалашде, доакъошта централизованни доал делга кхетамца межотраслеви территориальни координацеца цхьана лоархІаш леладе.

ХІанзарча хьалашка доал делгеи планировании тоаяр, производства экономически стимулаш лакхъяр къаьстта боккха лоархІам хинна дІаотташ латт. Цар эггара хьалха Іалашлу общественни къахьегама овсарле лакхъелга.

Предприятей коллективашта шерра бокъонаш луш йолча доал дара кердача формаша хІара предприяти оттаю общественни рузкъана юкъе цо лоацача хьалда долча даькъага хьежжа цо беча балха мах бергболча хьалашка. Цо хьахулийт производство эргайоаккхаш тоаяраи дегІайоалаяраи эша, цун рентабельноста эша эггара дикагІа йола торонаш.

Тахан овлангара проблема я вай экономика дегІаахара темпаш, общественни производства эффективность дІахо а лакхъяр. ХІанз духхьал цхьан дийнахьа тІакхеташ йола производственни фондаш къаьнарча Россе 1913 шера хиннача еррига производственни фондел дукхагІа я. Кхетадеш ма дий моллагІча а предприяте болх рационально дика вІаштІехьбаккхар Іалаьмате боккха лоархІам хинна дІаотташ хилар. Керттерча производственни фондай сома тІара хьадоалаш дар духхьал цхьа кепиг лакхдича, мехка национальни доход 3 миллиард сом совгІа лакхлургья. Цу средствашах хьс йиш хургьяр 500 эзар совгІа дика кийчъяь квартира.

Промышленность дегІаахара темпаш лакхлуча боарамах къестаер технически прогресс я: Вахаро дІадех Іилмеи производствои кхы а чІоагІагІа айха бувзам болаш хилар, Іилманеи техникаеи вай хана карагІдувлаpашка уж цхьана къоастадеш а халкъа боахама юкъедоаладеш а хилар. Гой цудухьа эггара хьалхарча лоархІамера хиле дІаотт хІанз производства къахьегамеи цунна доал делгеи вІаштІехьдаккхара дешаш. Вайна ду а лургда, вай де декхарийла а да еррига участкашка производства ритмичность Іалашъелга, промышленноста Іалаьмате йоккхийча торонехи резервехи кхы а дикагІа пайда эцилга.

Іалаьмате боккха лоархІам болаш я продукце дикал лакхъяра проблема. Из боахама проблема хинна ца Іеш, берригача къахьегамхой хьашташка кхоачашйола социальни проблема а я. Дикала еш йола йоакхо материальни затратехи ахчан средстваехи кхетамца пайда эцара лоархІам а хинна Іеш яц. ХІара болхло кхетаде декхарийла ва продукце дикал лакхъе гІерташ, цо берригача советски наьха хьаштий, ший долча хьаштий йоакхо еш хилар.

Во йола продукци арахецаш хилар — из да производствана, еррига ча обществана зе деш хиларал совгІа, цо ше а шийца цхьана къахьегаш бола новкъостий а ца лархІар а. ХІара болхлочун патриотически доккхал дара гІулакх хила деза еррига ча советски продукце — мехка чухь дІайохийтачун а доазол дехьа йохийтачун а дикал лакха хилара еш йола йоакхо. Вай продукци дунен тІа эггара а тІехйолча стандартий боарамга кхоачае гІертилга — из да вай кхоачашде деза доккха а беркате а декхар, из вай дувцилге яц кхоачаш а дергa.

Вай партега, дерригача советски халкъага кхоачашдулургда хІана моллагІа, эггара чоалхане дола декхараш. Вайна могарг а да, вай дерригa да промышлени производства дерригa доакъоши звенощи халкъа гІулакх дикагІа деш, цун вахара хьал лакхдеш хургйолаш, коммунизма материально-технически база хьалъяра гІулакх толамца чакхдаргдолаш болх вІаштІехьбаккха.

Коммунизма материально-технически база — из алхха ний бола промышленность хинна Іац. Из массе оагІорахьара дегІабена, дукха продукташ луш бола юрта боахам а ба. КПСС ЦК мартовски пленума решеней экономически чулоацам латтха духхьал колхозни ахархойи совхозий болхлойи шоаш хьийгача къих хьахулачунна безам тІабахийтарах, цу ларда тІа юртбоахама продукташ йоахилга лакхдарах.

Эггара хьалха цу гІулакха лаьрхІа я юрта чІоагІагІа материально-технически новкъостал делга Іалашдеш йола мероприятеш, лаьттан тІареи хьайбашкареи йоала продукци кийчъяра чІоагІа йола план а цу продукцена экономически ларда тІара дола маьхаш а отталар. Колхозашеи совхозашеи боахам планах мабоагІара лелабе йиш я; хІана цар шоай гІулакхаш дикагІа вІаштІехьдаьхаи дикагІеи леладу. Шоай низах дукхагІа бІубенна, производства дерригa доакъош чехкагІа дегІадоалале безам болаш я уж.

Ховш ма дий, хьатІадоагІача пхе шера юртбоахама производствага 71 миллиард сом капитальни вложенеш дІаяхийта лаьрхІалга, царех 41 миллиард сом паччахьалкхен чотах а долаш, вешта аьлча хьалха дІадахача 19 шера дахийтар миссел ахча. ХІанз керттера да юртбоахама производство дегІаахара лакхара темпаш Іалашъелга, вахаро дІадехараша маяххара, реальни долчох мадоагІара колхозаши совхозаши дегІайоалаелга. Лакхденнача дІадехарашта уж тІехьаюсаш хилар дІадаккхар халкъа юкъара декхар да.

Укхаза дувцар да колхозаши совхозаши чІоагІъярах, уж материально-технически дикагІа Іалашъярах, юрта электричество шерра юкъейоалаярах, дерригa балхаш кхетамца вІаштІехьдахарах. Ерригача зонашка юкъейоалаянза яргьяц Іилман ларда тІа оттаяь лаьтта леладара система, дукхагІа арахеца еза минеральни удобренеш, шерагІа доаржаде деза мелиоративни балхаши ирригационни гІишлош хьалъелгеи.

Геттара дукха хІама де деза юртара гІишлош хьалъяр эша индустриальни база дегІайоалаяра. Производственни объекташ хьалъярца шерра хьалъе еза культурно-бытовой гІишлош а. Колхознии совхознии централ еш йола планировка дикка тоае еза, вай еррига юрташ нах баха дика кийчъяь пункташ а хинна дІаоттаргйола гІулакх де деза ха кхаьчай.

Эггара чІоагІагІа уйла тІаяхийта езаш да колхозашка общественни личнии хьашташ нийса леладара дешаш. Укх тІеххьарча хана вайцига къоастаяь юрта Іалаьмате боккха лоархІам бола проблемаш — колхозхой пенсеца Іалашбелга юкъедоалаяьд, лични подсобни боахам лелабара оттаяь хинна ца йоагІа йовкъаш дІаяьхай, доккха новкъостал даьд экономически низ боацаш хиннача колхозашта. ХІана аргІана да кхыдола доккхий декхараш. Уж да колхозашта кредитовании финансировании яра система тоаелга, доходаши алапий дІа-юха нийсдара порядок тоаяь эргайоаккхилга. ХІанз тІа-тІа дукхагІа предложенеш кхоач дукккача боахамашка йолаш йолча опыта ларда тІа еррига колхозашка гарантированни алапи оттаделга Іалашдар дувцаш. Уж предложенеш чІоагІа хьажа доагІаш я.

Колхозни юрт чехкагІа дегІаяра мел эшаш дар долаш да вайнига. Партии правительствои тешаш я, болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце юкъарча низаца из декхар кхоачашдулургхиларах.

Ше керда декхараш увттадеш, вай Даьхе дегІаяра хІара этапе Коммунистически парте чІоагІало лийцай массаза а дукхача нахаца, цар инициативахи опытахи бІубенна хиннай. Тахан гІулакха толам балар дукхача даькъе нах кийчбарах, уж нийса харжарах, дІа-юха нийсбарах тийша да. Мехка долаш да дукхача миллионех латта специалистий эскар. Дикка лакхбеннаб болхлойи колхозхойи говзал лакхъяра боарам. Из Іалаьмате боккха низ ба, цунах кхетамца пайда эца а беза.

Кулгалхочуни специалистеи хІама де безам хиларал совгІа, цар кІоаргга экономически знанеш а хила езаш ха я хІайзара яр. Боахам рационально лелабе, перспектива бІаргагуш хила, хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара хьашташта тІехь хІара болхлочун, еррига коллектива творчески инициатива хилийтара пargІато яла декхарийла ва из.

Боахама доал дара кердача системо хьахулийт творчески хьинар, яхь йоаржаяра эша эггара дикагІдола хьалаш, къахьегамера экономически стимулаш лакхъе йиш хулийт, къахьега цхьан сага бола материальни безам предприяте берригача болхлой коллективни безамца бувз.

Доазол дехьарча вай ца дезараша хІана йоах «частни хьаштий» новкъосталцеи хозрасчет, пайда, продукцега шийга дІадодар, мах санна йолча категорешцеи воай боахам «тІехьакхебе безаш да» вай, Советски Союзе идейни дагалаттараш тІехьашка доалаш латташ санна дувц. Из бакъдац. Цу тайпара долча дувцараштa тІехьашка лечкъа да производства средствай общественни доалахьено хьабеш бола материальнии моральнии стимулашта юкъе латта бувзам боза кхетам ца хилар е из безам ца хилар.

Сутара хиларали рукъа Іоздарали тІех сага цхьаккха а хІама дац аьнна йолча уйланга баьнна ба буржуазни идеологаш, духхьал ше вІаьхий хиларал тІех цунна цхьаккха хІама а ца лерхІаш. Цхьабакъда уж дагалаьца уйлаш я. Вахаро хьахьокх, социалистически производствас наьха йола духевни камоаршалои дика уйлаши, беррига шоай низи шоашта ховри юкъарча гІулакха дІадала гІерташ уж хилар гучалоаккхилга. Партийнии комсомольски организацей, Советий, профсоюзий декхар да сага дола уж лакха йравственни гІулакхаш хаддаьза дегІадоалалар, коммунистически сакхетам, къахьегамцара моральни стимулаш лакхъяр, дукххача наьха творчество тоалургйола хьалаш хьахилийтар.

КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенеша мехка халкъа боахама, хІара советски сага хьалхашка хьаелл Іалаьмате дика перспективаш. ХІанз кийчъяь йоалаш латт 1966—1970 шерашка халкъа боахам дегІабоалабара кердача пхе шера планах йола директиваш. Из плана лоархІаме этап а хинна дІаоттa еза вай даьхе дегІайоагІача.

Кердача пхе шера дола керттера боахама-политически декхараш да мохк экономически дегІаахара темпаш сихъяр, цу ларда тІа дІахо йоача хана советски наьха вахара хьала боарам айбар. Пхе шера Іалашде лерхІ еза-йоккха промышленность кхы а дикка дегІайоагІилга. эггара хьалха цун керттера доакъош — энергетика, металлурги, химически доагореи промышленность, машиностроени, приборостроени дегІа,а йоалаеш. Юртбоахама производство тІехьаюсаш хилар дІалаккха, халкъа эша предметаш хьалу доакъош дегІаухилга сихле, общественни къахьегама овсарле лакхъе, диккача боарамах национальни доход дукхагІа хилийта, мехка обороноспособность кхы а дукхагІа чІоагІъе лерхІ.

Уж атта декхараш дац. Уж дувзаденна да цІенхаштара кхоачамбоацараш дІадаха лезаш хиларца, вай беча новкъа хІанз а нийслуш йола халонаш эшае езаш хиларца. Цхьабакъда иштта дола декхараш дерригача советски халкъа хьашташа маяххара да.

Пхе шера планах йола директиваш ювцаргья КПСС аргІанарча XXIII-ча съезде. Парти ший съездага йода айхха кхотаенна, хьинарахи творчески низахи йиза йолаш, хадданза халкъаца ювзаенна. Цун политика сийдаьккхай марксистско-ленински теоре сердалоно. Вай Даьхен берригача къахьегамхоша цхьа барт болаш хьаллоац из. ХІаьта из ба вай белгальяьха мероприятеши планаши мегаргйолаш а кхоачашъялургйолаш а хилара эггара а боккхагІа бола тешам.

ХІанз мехка шерра яржаш латт съезда еш йола кийчо. ХІаьта цу эггара йоккхагІйолча событена даха мадоагІара накъа дахара дикагІйола способ я парте Центральни Комитета Пленумий решенеш хьинаре кхоачашъяр, кІаьд ца луш дІахьалхашка, кердача коталонашка дахар.

III. СОЦИАЛЬНИ ПРОГРЕССАИ МАШАРАИ ТІЕХЬА

Советски наха, коммунистически обществага бола никъ а буллаш, из хьалъярах дунен социалистически система, дунен халкъашта юкъерча пролетариата, еррига прогрессивни адамлен хьаштаста маьшара дола шоай интернациональни декхар лерхІ. ХІама хьадеш болча вай халкъа балхо дукхагІа хулийт хІанзарча ханарча дерригача революционни нийсий къовсаме цо лоаца дакъа, дунен халкъашта юкъерча событешта социализмо еш йола воздействи шерьо.

Адамлен историена йовзаш яц хьалкъий мукъален къовсам селла шера, чІоагІа, сихбенна дегІаниха кхы зама. ХІаьта из Октябра, сийлахь-йоккхача марксизма-ленинизма идеяй Іалаьмате боккха тІаувзара низ хилара эггара доккхагІа дола тешал а да.

Вайна бІаргагуш тІа-тІа хьинарегІа яржаш йоагІа 1917 шера октябре йоалаяь дунен халкъашта юкъера капитализмагара социализмага далара сийлахь-йоккха революционни процесс. Тахан вайца цхьана юкъарча кхоачашде лерхІачунга долх дунен социализма системана юкъедоагІача дукххача кхыча мехкий халкъаш. Цар хІара шу массаза дала керда толамаш доах экономикеи культуреи дегІайоалаяра, дунен халкъашта юкъера шоай позицеш чІоагІъяра юкъе.

Дунен социалистически капиталистически шин система экономически яхьи вІаши бола политически къовсами. капитала мехкашкара лира классови довнаш, шерлуш йоагІа къамий кортамукъален болама фронт — из дерригa а юкъарча къовсама тайп-тайпара лагІаши формаши я; цу къовсаме каг а луш йох ший ха яьккха яьнна эксплуатацеи Іазап лоаттадареи система, низ болаш чІоагІлу социализмаи халкъий кортамукъалени гІулакх.

Чулоацамга хилача ше гаьнна капитализмал толашагІа хиларах социализмана эшаш дац дунен хьашт долча заькъе революционни къовсам кхычахьара, арахьара хьалхьебелга. Вай парти массе а хана «революце экспорта» духьала хиннай, контрреволюце экспорта духьала а санна. «Бакъда, — аьхад Ленина,— болаш ба наьха мехка революци заказах, барт барах хила йиш я аьнна хета нах. Уж нах е Іовлалаш, е провокатораш ба». Халкъий шоай, алхха цар шоай мара бокъо яц царна шоашта мегаргья аьнна хета общественни строй харжа. ХІаьта гайна е ганза цар дерригача дунен тІа юххера а хоржаргьяр социализм хургхилар шеко йоацаш а да!

Доккхал а деш тахан советски наьха ала йиш я: Советски паччахьалкхе мел йолча хана вай парти, вай халкъ массаза а социальни прогрессаи халкъашта юкъерча машараи тІехьарча къовсамхой хьалхарча мугІарашка лаьтта хилар. 1917 шера октябре Советски Іаьдало дІакхайкайир революционни къовсама гІулакхи машара тІехьарча къовсама гІулакхи духхьашха практически цхьан хьарсам чу дерзадаь политика. Из принципиальни политика йоладьр сийлахь-воккха Ленин ва, хІаьта из вайна сийрда-сийлахьеи талхаргйоацаши а я!

Империалисташ гІерт дукха а бола къахьегамхой социализмага ахар юхасоцаде, халкъий кортамукъален къовсам мелбе, лаьгІбе, тІема керда кхуврчаш лотаде. ХІанзарча ханарча буржуазега ахчеи паччахьалкхеи Іаьдали а эскари къахьегамхой Іехабара бІаьшерен опыт йола пропагандистски машини а я. Цхьабакъда, цунга яц наха ткъамаш дала, уж денала гІовттабе мотаргдола идеяш.

Капитализмо ше сийдоацча аьккхай. Цунах перспективаш йоаца общество хиннай. ХІаьта социализма бІубенна миллионаш болча кердa наьха дегашка бода никъ бехк. Хургдар хьалхе а Іилма наькъаца хьахьекха ца Іеш из яхаш йола а тІа-тІа дукхагІа боккъалара гІулакх хинна дІаотта а дукха ха я. Вай мехко ший хьоккхамца исторически событеш духхьала цу тайпара дегІаккхувлара гІо да а даьд, дерг а да. Революционни болама тешамера чІоагІале хила а хиннай, хург а я вайх, хІана аьлча, цо дерригача халкъашта кортамукъален ираэера вахари — машар, демократи, социализм хулийт!

Шоай позицеш карара а ювлийташ адамленна дагайоахкача проблемашта дала жоп а доацаш бисача империалисташа шоашка дулуш мелзар ду, шоай оалал карара ца далийта гІерташ. Укх тІеххьарча юкъагІа ду- [illegible]

Кхара духхьал сунт тоха из гІертаро дунен халкъашта юкъерa хьал кхохка а далийтад, тІема кхерам чІоагІагІа а оттабаьб.

Азе халкъашта духьалара империализма гІаьрахой политика къаьстта а чІоагІагІа хьагучаьяннай вьетнамски халкъа духьаларча США агрессивни тІемах. Америка ВІашагІкхийттача Штаташа оакхарий хьисапе бомбаш етт Вьетнама Демократически Республика городаштеи юрташтеи. Цар Къулбехьен Вьетнамера шоай бІу 150 эзар саг гаргга хулча дІакхоачабаьб, хІаьта из кхы а дукхагІа хилийта а лерхІ. Агрессораш кхыметтел напалмеи химически герзи ца детташ а Іац.

Советски нах вьетнамски патриотий къонахчала раьза болаш гІадбаха а ба, хІанзарча ханарча оакхарий гІулакхаш леладечарна духьаларча цар турпала къовсама мутІахьа а ба. Советски Союзо вошал долча Вьетнама ший диза политически гІо динза дарглоаца экономически тІемеи новкъостал да а даьд, да а ду. Могаш дола новкъостал ду цунна кхыча социалистически мехкаша а. Дерригача дунен тІа дукхагІа хулаш йоагІа тІом беш йолча Вьетнама га доаха выступленеш. Американски тІемахошта мега а дац е могарг а дац вьетнамски халкъ иагле. Гаьна яц американски бІуша. коталон уйла а йоацаш, шоашта аьх даьча тІема ушалара дІа мишта даргдола, дІа мишта гІоргдола яха уйла е езаргйола ха. Вьетнама халкъ ший мехка да хинна дІаоттаргдолаш, цо ший мохк вІашагІтохилга Іалашдергда!

Латински Америке американски империализмо боккъалдар аьлча духха хІама ца эшаш еррига континенте гІолла дІайоаржаю интервенце политика. Соцаш яц социалистически Кубана духьалара шантаж, кхерам лоаттабелга, кІалгІоллара тийшабалхаш леладелга. США герзаща кийчдаьча низаша, хьийна тІом а боацаш, Доминикански Республикана духьала тІом болабир. МоллагІа а шоашта хьашт доаца правительство герай низаца тІера дІаяккха бокъо йолаш шоаш хилийта гІерт США кулгалхой. Иштта аьх доацча баьнна уж тІагІертаро йоккхача згІаалон талгІи хьоаяьй Латински Америка мехкашка. Царна чухьа тІа-тІа шерагІа баржаш боагІа американски монополешеи реакционни режимашеи деча низашта духьалара къовсам.

Африкерча кортамукъален болам дегІаахара новкъарле е гІерт империалисташ. Гуччахьара интервенции Конго гІулакхашта юкъе гІертилгеи, португальски колонизатораши къулбехьен африкански расисташи экономически а политически а хьакъехьа гІо деш хьалкхоабилга, кортамукъа дегІаахара наькъ тІа яьннача законах йолча африкански паччахьалкхенашта духьала заговораш вІашагІъехкилга, — ужжал хинна а Іац африкански континенте империалисташа леладу тийшабалхаш. Цхьабакъда, хІанз тІа-тІа понагІа чІоагІлуш доагІа къонача африкански паччахьалкхений халкъаш шоайла мутІахьа хилар. ХІаьта Африке кхыча мехкарчар оалал делга дІадоалаш латташ хилар тешам бенна ала йиш йолаш а да!

Кхерамера ваІацаш я американски империализман тІема блокашта тІагІолла болча цун партнерашеи европейски континенте вІашагІъехкараш. Ткъо шу даьннад Европе дунен шоллагІча тІема тІеххьара залпаш йийтта аьлча гІоне. Цхьабакъда, укхаза хІанз а тІехьа дІаьхаяц кхохкама морхаш, хьалха а санна цхьалхальхаяц лоархІамера проблемаш. Европейски кхерамзлен чІоагІа система ца хилар гуччахьа дола агрессеи реваншеи низашта товр делга да. США хьал а кхоабаш милитаризма новкъа тІа-тІа а дІахо ух Малхбузехьен Германи. Укхаза диза гІо лоаттаду тІема зуламхоштеи реваншисташтеи. Цига прогрессивни нахагеи организацешкеи бала кхухь. Укхаза гуччахьа а официально а дІадехаш хьалхашка увттаду Европа политически карта эргадоаккхилга, кхыча паччахьалкхений лаьтташ дІалувцилга.

Бокъонца вІаштІехь а даьнна дІаэттача хьала мукІарал дараи вокх германски паччахьалкхенца — Германски Демократически Республикана — цхьана гІулакхаш леладара а дикача лоалахой гІулакхаш хулга дегІадоаладара а наькъ тІа яларaи меттел ФРГ правительства цун хьакъехьа моастагІалеи цабезамеи политика чакхйоах. цу тайпара йола политика даха дог доацаши хІама хургдоацаши йолга ховш дола дукха яза яле а.

Укх тІеххьарча хана атлантически блока чухьа США-и Германе Федеративни Республиканеи юкъе вІаштІехьйоалаш йоагІа ше къаьстта йола шин оагІонгахьара союз. Из яхаший бундесвер ядерни герза тІайита лерхІаш йолча проекташа, «хьалхашкахьарча доазоний» стратеги чакхйоаккхилга лерхІаш дола гІулакхаш кийчдеш хиларо, хІаьта иштта Юкъамоттигерча а Къулбехьен-Малхбоалехьен а Европа халкъаша даьхача социалистически толамашта духьала, халкъий машари кхерамзлеи чІоагІъяра политикана духьала ерзаь йолча кхыча планаша а.

Милитаристски низаша Европе хьувзадераша цІенхаштара кхерам тІатосс машара. Кхетош ма дий, нагахьа санна из яле а е вож яле а йолча формехьа Малхбузехьен Германи ядерни герза тІаюте, социалистически паччахьалкхенаш цу тайпара ду гІулакхаш бе-башха ца хеташ ІергЙоацилга. Цар де доагІаш дола гІулакхаш дергда дІахо а шоай коллективни обороноспособность чІоагІъяра. Дикка цун уйла е еза господаша-реваншисташа а га а доахаш уж хьалкхоабараша а. Цу тІа а дицлала дагІац историе урокаш а. Вай эскаре тІема хьисапе лоацца а тешам болийташ а дІагойта да уж: Гитлер Москва яккха веннавар, хІаьта а Берлин хеца йийзар.

ХІанз а торо я бундесвера ядерни герзага бода никъ бехка, реваншисташта дирст йолла, Европе кхерамзлен чІоагІа система вІашагІйолла. Цу гІулакха эггара а хьалхагІа хиланза даргдоацар да дунен шоллагІча тІемах юхелисараш дІадоахилга, германски машара гІулакхаш вІаштІехьдоахилга. Европейски континенте хІанз дола кхерамера хьал дІадаккхара боккъала а тІакхувчо мукІарал динза даргдац, цу тайпара гІулакхаш вІаштІехьдоахилга Европе кхерамзле Іалашъяра керттера дош махиллара бизза хІанзарча ханара лоархІам болаш хилара.

Советски Союзо, Европа кхыча социалистически мехкаша а санна, цкъа кхайкадаь ца Іеш, кхайка а даьд, кхы тІа кхайка а ду еррига европейски проблемаш цхьалхаяхеи машар чІоагІбар духьа европейски юкъара цхьана гІулакхаш леладелга дегІаккхувлеи кийча хилар. Дукха ха я дерригa Европа мехкаш цу тайпара цхьана гІулакхаш леладарга хьежаш дола.

Укх тІеххьарча шера событеша юха а бакъду дунен халкъашта юкъерча реакце керттерча чІоагІалеи кІийлеи хІама тохара низи Америка ВІашагІкхийттача Штатий империализм йолга. Из хьувз дунен жандарм махиллара, прогрессивни низий саІувдар а палач а махиллара. Цхьабакъда, американски империалисташа хІанз а тІехьа ондо еш йолча «низа позицегарча» политика хьалхарчул а кІезигагІа толамга догдоахилга я дунен аренера низаш хІанзарча совх-эшашагІа хилара боараме долаш. Социальни къамийи кортамукъале яккхара процесс герзий средствашца юхаувза гІертарах хІама хург ца хилар гуччахьа да.

Американски империализма ше леладеча гІулакхашца кхы а халча увттаю империалистически лагера шийна чухьара вІашдухьаленаш а. Из ала йиш я Атлантически блока чура вІашдухьаленаш ирьялар зийча, СЕНТО-и СЕАТО-и яхача тІема блокашкара кІоарга кризис зийча, американски паччахьалкхений Организаце чура броженеи чІоагІъялар зийча. Цу блокех дола дукха а мехкаш хІанз шоай лоІамера политика чакхъяха гІерташ а американски империалистий тІема авантюрашца шоаш дувзалулга ца ловш а да.

Американски империализма агрессивни политико раьза ца хилар а духьале кхайкаелга а хьеду дукхача мехкий эггара эрг-эргагІарча общественно-политически гІозарашка. ЧІоагІагІа хулаш йоагІа из агрессивни политика хьалкхоабарий, цун адвокатий роль лелаерий адресагІа йола критика. Уж уйлаш тешам болаш хьайцай вовзаш вола английски философ а общественни деятель а волча Бертран Рассела. ВІалла духха ха а яц Англес леладу гІулакхаш «хьалхара империалистически политика» моргаш да, аьнна, цо лаьшха. Хила мадоагІара бакъ ма дий, цу тайпара йолча политико вай цу мехкаца вІаши гІулакхаш деладара оамала ший белгало хулийташ хилар.

Империалисташ адамленна духьала шоаш дагалувца тийшабалхаш литанза па боалача оттабе йиш а я, оттабе а беза халкъаша. Цунца хиланза даргдац дунен социализма система паччахьалкхений, капиталистически мехкий болхлой класса, къамий-кортамукъален болама, дерригача машар безача низий цхьана вІашагІтеха дола гІулакхаш делга. Империалистически низаша хьувзадеча кхерамерча тийшача балхашта, агрессораш хьаьрагІа хьувзара, духьала оттаде деза дерригача халкъий оагІонгахьара дола дегІауха цхьа барт-цхьоагІо хилар а духьале яр а.

Вай арахьара политика дика кхетош я. Цо лерхІар да советски наьха машарера къахьегам Іалашбелга, мамогга дунен социалистически система чІоагІъелга, Азе, Африка, Латински Америка шоай лоІамерча паччахьалкхенашцара доттагІала бувзамаш чІоагІделга, халкъий кортамукъале яккхара къовсам хьалкхоабилга, эрг-эрга общественно-политически строй йолча паччахьалкхенашта юкъе машаре цхьана дахара политика принципаш лелаяр Іалашделга, лаьттан тІа машар лоаттабелга. Цу хьакъехьа ер шу дикка хьокхаме да. Советски оагІонгахьара дунен халкъашта юкъера вай позицеш чІоагІъялийтара, империализмана духьаларча фронта барт-цхьоагІо чІоагІъяра тІадерзадаь дола дукха а гІулакхаш леладаьд.

Эггара хьалхагІа а белгалбаккханза баргбац вошал долча кхыча мехкашца цхьана чакхбаьккха дунен социалистически система низаш вІаши кхотаденна хилар чІоагІдара бола боккха болх. КІоаргденнад вІаши экономически новкъосталаш дара Совета рамкашка цхьана экономически а Іилма а гІулакхаш делга. ЧІоагІагІа хиннад социалистически паччахьалкхений кулгалдеча деятелашта юкъера вІашагІбетталулга. ДІахо дегІалаьхад Советски Союзо Германски Демократически Республикаца, Монголеца, Польшаца, Чехословакеца леладу договорни гІулакхаш. Шерлуш доагІа Болгарецара, Венгрецара, Кубацара, Румынецара, Югославецара экономически а политически а бувзамаш. Дика беркаташ дувл Корейски Халкъа-Демократически Республикацеи Вьетнама Демократически Республикацеи цхьана гІулакхаш леладелга чІоагІдара вІаши цхьана тІаухийтача низех. Боккха лоархІам болаш да вошал долча мехкаша Варшавски договора рамкашка цхьана политически а тІема а гІулакхаш леладелга дІахо дегІадоаладар Іалашдеш дола чакхдоаха гІулакхаш.

Китайски Халкъа Республикацара гІулакхаш тоале—бартазал цхьалхадаккха а доттагІал чІоагІде а гІерт вай. Вай оагІонгахьара де йиш йолаш мел дар даьх цу гІулакха. Цхьабакъда, хІана Советски Союзаи Китайнеи юкъера, КПСС-и Китая Коммунистически партенеи юкъера гІулакхаш леладелга дегІадоалачара дош китайски кулгалхоех тийша да.

Укх тІеххьарча шера дикка чІоагІденнад СССР-и мукъаьннача паччахьалкхенаштеи юкъе доттагІала гІулакхаш леладелга. Цу тІа а Советски Союзо ВІашагІкхийттача Іарбий Республикаца, Ганаца, Гвинеяца, Малица, Конгоца (Браззавиль), Бирмаца, социальни хувцамаш дара наькъа тІа даьннача кхыча мехкашца цхьана къахьегилга кердача, понагІа лакхагІча боарамга кхоачаш лакхлуш доагІа. Экономически бувзамаш шерларца, вІаши культурни хувцам дегІаккхувларца, дипломатически акцеш цхьана тарьярца цхьана тІа-тІа понагІа вІаштІехьадувлаш доагІа Советски Союза Коммунистически партенеи цу мехкашка Іаьдала керте латтача къамий-демократически партештеи юкъера вІашагІбетталулга.

ДоттагІала гІулакхаш леладелга вІаштІехьа а даьнна, дегІаух Советски Союзаи Алжирски Халкъа Демократически Республиканеи юкъе. Вай мохк кийча ба советско-алжирски цхьана къахьегилга дІахо йолча хана а чІоагІдеш хила, турпалерча алжирски халкъа цо политически а экономически а хьакъехьа ший лоІаме хилар чІоагІдара, мохк социальни прогресса наькъ тІа дегІаккхувлара лоаттабеча къовсама мамогга гІо деш хила.

Советски Союза дага я дІахо а массе оагІонгахьара Индонезеца цхьана гІулакхаш леладелга чІоагІде. Вай халкъо массе а хана лакхача маьхе лийрхІад цун политика империализмана духьалара лоаттам болаш хилар. Вай лерхІ хІара халкъо ший социальни а къаман а дегІаахара наькъаши формаши ше харжа езилга.

Цунца цхьана советски халкъа саготланза далац, вайца дика гІулакхаш леладеча къаьст-къаьстача мехкашка коммунисташта духьалара кампани хьалхьеш хилар, прогрессивни деятелаш лувца а лувцаш, набахтенашка бехкаш хилар. Вай къайлакхахьац коммунизмана духьаларча байракха кІал цхьаннахьа а, цхьанна а мехка социальни прогресс хилийта йиш йоацилгах воаш тешам бенна долга.

Укх тІеххьарча шера Афганистанацареи Индецареи доттагІал чІоагІлара, скандинавски мехкашца вІашагІдетталулга дегІадоаладара, Иранацара, Пакистанацара, Турцецара гІулакхаш леладелга дикагІа хилийтара, вай Францеци Японецеи леладу гІулакхаш дикача оагІора доладалийтара гІо даь бола керда гІа баьхаб вай.

Советски оагІонгахьара цкъа кхайкадаь ца Іеш дІакхайкадаь махиллара, вайна даггахьа лов воай лоалахошта Индеи Пакистанаи юкъера къоастаданза дола дешаш машара ларда тІа, индо-китайски довна кхерамера кхуврч бизза боабергболча тайпара цхьалхадоахилга. Вай кІоаргга тешам бенна да из дов хьалхьедарца Индеи Пакистанеи моастагІий шоашта гІойле хилийта гІерташ хиларах а из дІадаккхаро цу мехкий халкъий хьашташта, цар социальни прогресса эша гІулакхаш дергхиларах а.

Советски Союзо цкъа кхайкадаь ца Іеш дІакхайкадаьд вай Америка ВІашагІкхийттача Штаташа леладу гІулакхаш тоалара йола торонаш а йолаш хилар. ХІаьта а Вьетнама Демократически Республикана духьаларча США агрессивни тІемо цунна новкъарле ю. Пулакхий контакташта чІоагІа новкъа я бундесвер ядерни герзах дІатохара тІаерзаяь йола Вашингтона политика а. Нагахьа санна США доал деча гІозараштa шоаш цкъа кхайкадаь ца Іеш из дІакхайкадаьча тайпара, боккъала а Советски Союзаца дерттІа дола гІулакхаш леладелга ловш дале, цар из бакъле деза гІулакхаца, хІаьта эггара хьалхагІа а агрессеи кхыча паччахьалкхений а халкъий а гІулакхашта тІемаца юкъегІертареи политика йита а еза.

Вай лерхІ, хІанзарча ханарча хьалашка дунен халкъашта юкъера гІулакхаш леладелга дегІаахар дикагІча оагІора дерзаде йиш йолаш хилар. Духхьала уж лерхІараш кхоачашде гІерташ я ядерни герз дІахо дІаларжара духьала ерзаяь йола ООН Генеральни Ассамблея XX сессе Советски Союзо яь предложенеш. ТІема кхерама кхуврчаш дІадоахилгеи герзах кийчбалар соцаделгеи — дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгІбара бола керттера никъ ба.

Кхетош ма дий, агрессивни гІозараш эрг-эрга общественни строй йола паччахьалкхенаш машаре цхьана яхара лардаш кІал гІолла йохае гІертача хІанзарча лоаттаме Советски Союз Іалаьмате чІоагІа фе хургхилар, цо кІаьдъялар доацаш шийн оборонни низ чІоагІбергхилар. ХІаьта провокацеш езараштa дІа а ховлда вай сийлахьара герзашца кийчдаь низаш массе а хана фе долга. ХІанз вайга долаш да хьаштдолла агрессораш боха а беш царна юхатохам бара хиланза даргдоацаш мел дар!

Вай Даьхен низ кхачар чІоагІдара даима йоакхо а еш, КПСС Центральни Комитето укх тІеххьарча шера керда низаш тІаахийтад социалистически мехкий а берригача дунен коммунистически болама а барт-цхьоагІо чІоагІъяра. Юкъара дола кхоачашде лерхІа гІулакхаш бахьан, империализмана духьала лоаттабеча къовсама юкъе цхьана гІулакхаш леладелга, къаьстта а хІанз, эггара нийсагІа бола никъ ба вІаши барта ца хилар дІадаккхара. Цу тайпара гІулакхаш леладелга да опыт дІа-са хувцилга, дунен арене деча гІулакхашта вІаши загадувлилга. Из никъ а лелабеш, КПСС Центральни Комитето укх дІадахача шера чакхдаьхад 12 социалистически мехка партийно-правительственни делегацешцеи шовзткъе итт капиталистически паччахьалкхенерча вошал долча партей делегацешцеи вІашагІдетталулга а вІаши дага дувлилга а. Ерригача вошал долча партешта юкъе шин оагІонгахьара а дукхача оагІонашиахьара а бувзамаш дІахо дегІаккхувлара тІехьа, марксистко-ленински ларда тІа барт-цхьоагІо хилийтара тІехьа лаьтта а латташ а да вай.

Кхетош ма дий цу тайпара йола барт-цхьоагІо ше-шегІа хулаш йоацилга, — из чоалханера, атта йоаца процесс я. Дерригача мехкий коммунистий шоайлара барт-цхьоагІо хадданза массе а хана вахарца, къоастамболлаш долча гІулакхашца тохкаш я. Барт-цхьоагІо чІоагІъяра эш вай юкъарча кхоачашде лерхІараштa, коммунистически болама кхелашта интернациональни бехктокхамале лакха уйла хилар.

Пролетарски интернационализма байракха кІал коммунистически боламах хІанзарча ханара эггара чІоагІагІа влияни еш бола политически низ хиннаб. Коммунисташ, дунен прогрессивни нах тешам бенна ба цу байракха кІал шин система яхьа юкъе котъяргьяр еррига адамленна сийрдеи дог гІоадоахеи вахар даьха керда общественни строй — коммунизм йолгах.

* * *

Новкъостий!

Советски наха чакхбаьккхаб боккха а сий дола а никъ. Социалистически общества ше хьайолаенна зама лерхІ 1917 шера октябрагара дена. Гаргакхоачаш латт Сийлахь-йоккхача революце шовзткъе итт шу дизар. Вай Даьхен берригача къахьегамхой сийлен гІулакх да цу боккъала а башхача денна даха мадоагІара накъа гІолга, кердача, доккхийча гІулакхашца из сийленца белгалдоаккхилга.

Мехка долаш да дерригa а цу гІулакха мел эшар. Вай низ бола экономика я. Цунга хІанз сихха дегІаахара йола керда торонаш кхаьчай. Вайцига да толамаш дахара дола эггара керттердар — партеи халкъеи барт-цхьоагІо, Советски паччахьалкхен дерригa къамаши халкъаши вІаши кхотаденна хилар. Вай дукха цхьоагІонхой, дукха тешамера доттагІий ба дерригача дунен тІа. Вай кхоачашде лерхІараш сийрдаьхад йовргйоацача марксизма-ленинизма идеяша. Еррига прогрессивни адамле Советски Союзага хьеж, кердача общества сердалга санна. ХІаьта вай декхар — воай общество Советски социалистически паччахьалкхе кхы а дукхагІа чІоагІъелгеи дегІаккхувлилгеи, вахар дикагІа тоаделга, коммунизм котъяккхарга дІахьалхаухилга да!

Даькъала хилда советски халкъ!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически партии!

Даькъала хийла талхаргйоаца партеи халкъеи барт-цхьоагІо!

Сийле хийла машаргеи халкъашта юкъерча доттагІалгеи бода никъ, коммунизмага бода никъ хьабийлачa Сийлахь-йоккхача Октябра!

(Новкъоста Д. С. Полянске докладага чІоагІа тернам тІабахийтала а дийгІар, хІаьта чІоагІа а дІаьхдаь а деттача тІоарашца цкъа соцаь ца Іеш сеца а йир из).

ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ЙОХАРГЙОАЦА ЦХЬОАГIО

Грозне хиннача къахьегамхой демонстрацера

7 ноябра Iуйре маьлхах къаьга хиннаеце а революцен Щей дезде арабаьннача къахьегамхой дегаш гIоздаьнна дар. Iуррехьа денз Грознерча ерригача улицашка хьахозар сакъердаме иллеш, безаме музыка. Массанахьа гуш дар Даьхе, парти хестаеш дола лозунгаш, плакаташ. Щеча байракхашца, тайп-тайпарча транспаранташца хоза кийчъяьяр В. И. Ленина цIерагIа йола майда. Цу тIа гIолла хIара шера чакхбувл Грознера къахьегамхой шоай хьамсара цIей дездеш. Деррига советски халкъ санна, 7 ноябре уж арабувл вай мехка коммунизм хьалъеча шоашта карагIдаьннарий итогаш е, хIаьта дIахо кхоачашде дезараш белгалде.

...Iуйрийна 10 сахьат доалл. Трибуна хьалхашка гIолла цхьатарра гIа боахаш, нийсача мугIарех бIубенна чакхбувл тIемахой. Сийрда кхоане хьалъеча советски наьха машарера къахьегам лорабеш латт уж шоай посташка. ХIара денна шоай тIема говзал лакхъеш, уж массаза а кийча ба вай Даьхе моастагIчох лорае.

ТIемахой чакхбаьлча майда тIа баьлар города байракхаш яхьараш. Царна тIехьа ера къаьнача большевикий гварди. Иштта дIайоласлар Грознерча къахьегамхой демонстраци.

Октября Щей хIара шера шийтайпара белгалонаш йолаш доагIа. КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш чуийнна кхоачашъеш, парте XXIII съезда сийленца накъа даха кийчлуш советски халкъ доаллача хьалашка кхаьчар укх шерара 7-гIа ноябрь. Шерра социалистически яхь а йоаржаяь, доккхийча къахьегама толамашца накъа баьхкар Грознера къахьегамхой дезача Щейна.

Эггара хьалха боагIа городерча профтехобразоване заведенешкара дешархой. Дог гIоздоал цар мугIараш-та бIарахьежача. Хургболча болхлой дукха да доккхал де йиш йола карагIдийнна гIулакхаш. Цар дахьача плакаташа дувц: «Болхлой кадраш кийчъяра план тIехкхоачашъяьй», «ТIехдика Iомаергья болхлой говзалаш» «Производства лакхача культура тIехьа», иштта кхы а. Укх шера уж хиннаб республика колхозашкеи совхозашкеи ялат чуэцаш. Дика къахьийгад цар цига. Дийша баьлча уж хургба цу боахамашка болх беш. Цар колоннашка дукха да вай сийлахьа Даьхе, парти хестаеш дола лозунгаш. «Машар, къахьегам, Вошал, ПаргIато, Нийсхо, Ираз» яха дешаш тIадолча транспаранташца чакхйоалл хургболча говзанчий тIехьара колонна.

Грознерча къахьегамхой демонстраци хьаелла бокъо яьккхар укх шера Октябрьски района къахьегамхоша. Из сийле царга кхаьчар семилетка ханал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхар бахьан долаш. Ба а, ба Октябрьски района къахьегамхой доккхал де йиш йолаш. Промышленни продукци арахецара ворхI шера план цар кхоачашъяьй 21 сентябре. Из боккха толам ба. Цу хьакъехьа дукха плакаташ да колонне боагIарашка. Района хIара предприяти дувца йиш йолаш я из толам боаккхаш ше лаьцача даькъах.

Хьагучайоалл Грозненски вагонни депо коллектив. Доккхий толамаш даьхад цо семилетка тIеххьарча шера. Ханал хьалха кхоачашъяьй цхьайтта бетта план. Дукха къахьег депо коллективо производства культура лакхъяра. Цунна тIехьайоагIа локомотивни депо коллектив. Цо а ханал хьалха кхоачашъяьй цхьайтта бетта план, дикка лакхъяьй къахьегама овсарле. Депо коллектив къовсам лоаттабеш я коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара.

ЦаI шоллагIчун тIехьа зовнерча иллешца, музыкаца трибуна юххе гIолла тIехъювл къахьегамхой колоннаш. Трибуна тIара хьахоз, Советски Союза Коммунистически парти, вай сийлахьа Даьхе, вай мехка халкъашта юкъера доттагIал хестадеш дола лозунгаш. Трибуна тIара иштта хьакхайкаду социалистически яхье доккхий толамаш даьхача коллективашка хоатташ дола октябрьски моаршал.

Нохч-ГIалгIай химически завод къона предприяти я. Бакъда, сиха дегIайоагIаш латт из. Йоккхий я цун перспективаш а. Къахьегама совгIаташца накъа енай дезача цIейна цун коллектив. ТIеххоачашдаьд Октябра сийна тIаийца хинна социалистически декхараш. 5 октябре кхоачашъяьй укх шерара 10 бетта план а. Шоаш даьха толамаш дувцаш стендаш яхь завода болхлоша.

Майда тIа бовл «Октябрьнефта» мехкдаьттахой. Мехкдаьттеи гази яккхара ворхI шера план 2 ноябре кхоачашъяьй цар, хIаьта Октябра сийна тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачаш а даь. Даьхенна планал совгIа эзараш тоннаш мехкдаьтта деннад. Колонне боагIараша мехкдаьттахой толамаш дувцаш дола плакаташ дахь. Дукха я укх шера план хIанзле кхоачашъяь йола бурув детта бригадаш. Царех цхьаяраш коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш я. «Толамца кхоачашъергья КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш», «Сийленца накъа гIоргда вай парте XXIII-ча съезда!» — яха лозунгаш дахь мехкдаьттахоша.

Гучайоалл Ленински района къахьегамхой колонна. Хьалха боагIачар дахь «Района къахьегамхоша семилетка кхоачашъяьй» яха доккха транспарант. Из да Ленински района къахьегамхоша Даьхенна луш дола рапорт, Сийлахь-боккхача Октябра цар кийчдаь совгIат.

Доккхал де йиш йолаш я Грозненски ремонтно-механически завода коллектив. Щей тIакхоачача деношка цо планал совгIа арахийцай 150 эзар сома маьха продукци. Коллектива юкъе дукха ба коммунистически къахьегама ударникаш.

Къахьегама совгIаташца накъа баьхкаб дезача Щейна ГАРО завода болхлой а. Уж майда тIа баьлча трибуна тIара хьахоз, социалистически яхье толамаш даьхарашка хоатташ дола моаршал.

Дукха дувца йиш йолаш ба шоай балхах «Красный молот» яхача завода болхлой а. Цар чIоагIа къовсам лоаттабаьб укх шера арахецача продукце дикал лакхъяра. Колонне боагIачар дахьар хьалха латтача производственникий сурташ. Коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеш я завод. Дукха ба коммунистически къахьегама ударникаш. «КПСС ЦК Пленума решенеш толамца кхоачашъергья!» яха лозунгаш да бе доахкаш.

«Грознефтеразведка» болхлой колонна хоза кийчъяь яр. Транспаранташа, плакаташа дувцар «Iаьржа дошув» лехарашта карагIдийнна толамаш, дIахо цар кхоачашде лерхIараш. Доккхий декхараш да царна укх шера хьалхашка латтараш. Уж толамца кхоачашдара шоай низ кхоца беш къахьегаргхиларах дола лозунгаш дахь мехкдаьтта тохкараша.

Гаьннара хьежача гуш да Грозненски швейни объединене колоннера плакат: «ВорхI шера план кхоачашъяьй 21 сентябре», «10 бетта план кхоачашъяьй 23 октябре». Цу тайпарча толамашца накъа баьхкаб дезача Щейна швейни объединене болхлой. Из объединени вIашагIъелла дукха ха еце а болх дикка тоабеннаб. ХIанз тIехдика мара продукци ара ца хецар — из да коллективана хьалхашка латта керттера декхар.

«Даькъала хилба советски гIишлошъераш!» — из лозунг хьахоз трибуна тIара «Грозпромстроя» треста гIишлошъерий колонна майда тIа яьлча. Бехктокхаме а сийлен а декхараш да царна дIахо хьалхашка латтараш. Уж кхоачашдара низ кхоберг ца хиларах бIубенна ба гIишлошъераш.

ЧIоагIа хоза кийчъяьяр Грознерча лакхерча дешара заведенешкарча студентай колоннаш. Деррига наькъаш хьадийлад къонача тIехьенна. Машар, ираз кхайкадеш, вай Сийлахьа Даьхе, парти хестаеш лозунгаш, плакаташ дахьар студенташа лакха айдаь.

Заводской района къахьегамхой колоннана хьалха боагIа знаменосцаш. Царна тIехьа Ленина цIерахча майдан тIа йоал крекингистий сийдола коллектив.

— Моаршал да октября хьалхара социалистически яхь дIайолаяьча крекингисташка!, — хьахоз трибуна тIара.

Семилетка тIеххьарча шера хьинаре къахьегарца а доаккхий производственни толамаш дахарца а белгалбаьннаб уж. Грозненски крекинг завода болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха укх шера нийслагIча сентябре кхоачашъяьй ворхI шера программа. Дика ка йоалаш кхоачашдаьд завода коллективо Октябра сийна тIаийца хинна декхараш а.

Дог гIоздоаккхаш да крекингисташа дахьа транспаранташ. Итт бетта план ханал хьалха — 15 октябре кхоачашъяьй цар. Планал совгIа халкъа боахама деннад массехк миллион сома маьха моторий доагор, химически комбината эша бедал, кхы йола продукци.

Укх шера цхьаькха а боккхача лоархIаме гIулакх дIадоладаьд крекинг-завода коллективо. Республика промышленни предприятешта юкъе хьамсарча коммунистически парте аргIанарча XXIII-ча съезда сийна яхь йоаржаяьр из я. Валови продукци арахецара укх шерара план кхоачаш а яь планал совгIа массехк миллион сома маьха мехкдаьтта продукташ арахеца дош деннад крекингисташа. ХIанз цар дIайолаяь яхь шерра хьаллаьцай дуккхача предприятеша, фабрикаша.

Тахан дувца дукха дика хIамаш карагIдаьнна ба Грозненски нефтемаслозавода болхлой, технологаш. Производственни балха тIа тоъал дика толамаш даьхад завода коллективо. Керттера мехкдаьтта продукташ яхара ийс бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй заводо. ХIаьта дукха установкаш я цига семилетка толаме кхоачаш а яь 1966 шера чотах болх беш а.

Коммунистически къахьегама предприяти яха сийлен цIи делаеча заводе хьалхарча мугIарашка боагIа коммунисташ. Цар хьокхам тел массанена а. Цхьа масал доаладергда вай. Парафин йоаккха эггара хьалхара низ бола установка № 48-1 хьалъяьча а из керда производство караерзаянза яргйоацача хана новкъостала баьхкар къаьнарча установкашкара специалисташ коммунисташ нн. Волошин, Горьковой, Гилдибаев, кхыбараш а.

Иштта барт тайнача коллектива мара вIаштIехьдалац керда толамаш даха.

Ленина цIерахча майдан тIа гIолла чакхйоалл Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод, производственно-товарни контора. Октябра цIей сийна шоаш тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдар хьагойташ йола транспаранташ яхь мехкдаьтта чакхдоахараша.

Хоза кийчъяь йоагIа Грозненски химически комбината колонна.

— Октябрьски моаршал да химикашка!

— Сийле хийла хьалха латтача вай Iилманна!, — хьахоз трибуна тIара.

Дезача цIейна дика накъа баьхкаб грозненски химикаш. Укх тIеххьарча шерашка мехкдаьтта чакхдоахарий балха лоархIаме итог хилар республике нефтехими шерра дегIайоалаяра йола низ бола бедала база хьаярах. Семилетка шерашка Грозненски химически комбинате валови продукци хьаелга алсамдаьннад 4,5-эза. Итташ установкаш, сменаш я таханарча дейга семилетка кхоачаш а яь хьатIадоагIача шера чотах продукци арахецаш. Масала, укх шера итт бетта планал совгIа бIаьш тоннаш арахийцай мах бола продукци — полиэтилен.

Ханал ткъо ди хьалха кхоачашъяьй Грознерча автогенно-карбидни завода болхлоша итт бетта задани. Къахьегамхой демонстраце араьннача цун коллективо къаьстта белгалду нов. Аганесова кулгалдеча карбидни цеха карагIдаьннараш. Дукха йоацаш коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цIи енай нов. Аганесов керте латтача цеха. Укхаза белгалбаьнна къахьегаш а дика продукци арахецаш а я А. Саустов, А. Устарханов керте латта бригадаш.

Мехкдаьтта чакхдоахача предприятешта юкъе дика йовзаш я новогрозненски завод. Октябра сийна шерра социалистически яхь йоаржаяьча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода дуккхача установкай коллективаша кхоачашъяьй 10 бетта заданеш, хIаьта планал совгIа арахийцай эзараш тоннаш мехкдаьтта продукташ. Заводе дикагIа лоархIачарех я нн. Вольниковеи Арушановеи кулгалду коммунистически къахьегама установкай коллективаш. Царел тIехьаюсаш яц Широков керте латта установка а. Цхьаннена тIехьа шоллагIа йолаш Ленина цIерахча майдан тIа гIолла чакхйоалл «Гипрогрознефта», химико-технологически техникума, слюдяной фабрика, Грозненски ТЭЦ-а, кхыча предприятей а учрежденей а коллективаш.

Мехкдаьтта доаккхача районех республике эггара къаьнагIчарех лоархIаш я Старопромысловски район. Цхьабакъда, укх тIеххьарча шерашка Iалаьмате чIоагIа хувцаденнад цун сурт. Укхаза хьалъяьй кердача цIеной бIарччча кварталаш, керда школаш, берий учрежденеш, больницаш, керда промышленни предприятеш. Бакъда, хьалха санна района керттера ганз мехкдаьтта да. Мехкдаьтта лехараша, бурув деттараша низ а хьинар а кходац из дукхагIа даккхара. 1958 шераца нийсдича мехкдаьтта доаккхилга шоззеи газ цхьайттаззеи дукхагIа дегIаденад. Газ яккхара 1963 шерре а 1965 шера оттабаьча боарамга кхаьчаб уж. Укх шера балха итогаша хьахьокх «Старогрознефта» мехкдаьттахоша хьатIадоагIача пхе шера плана чотах итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта, иштта газ йоаккхаргхилар.

...БIубенна гIа боахаш, гIозъяьнна юхь елаенна йоагIа Ерригсоюзни яхье котбаьннараштa юкъе яха «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене цхьоалагIча промысла Хаян-Корт яхача участка коммунистически къахьегама коллектив. Планал совгIа массехк эзар тонн мехкдаьтта даьккхад цу коллективо.

Цунна тIехьа йоагIа шоллагIчеи кхоалагIчеи промыслай коллективаш. Вай дезача цIейна дикача толамашца накъа баьхкаб цу промысла мехкдаьттахой а.

ШоллагIча методий цеха коллективо дIахьоча транспаранта тIа доккхача алапашца яздаьд: «ШоллагIча методех пайда эцарах итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта дукхагIа даккха торо хиннай!».

* * *

Грозне къахьегамхой демонстраци чакхъяьннай. Цо цIаькха а хьахьекхар хьамсарча Коммунистически партенеи советски халкъаи юкъера цхьоагIо, къамашта юкъера доттагIал.

КПСС сентябрьски Пленума решенеша дегаш ураоттадаь Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой промышленносте, юрта боахаме керда толамаш даьха коммунистически парте XXIII-ча съезда накъа баха кийчлуш ба.

А. АБУКАРОВ,
М. МУСИЕВ.

1965 шера 7 ноябре Грозне хинна къахьегамхой демонстраци СУРТА ТIА: Октябрьски районерча къахьегамхой колонна. И. ПЛИЕВА сурт.

1965 шера 7 ноябре Грозне хинна къахьегамхой демонстраци. СУРТА ТIА: демонстрацера къахьегамхой колонна. И. ПЛИЕВА сурт.

1965 шера 7 ноябре Грозне хинна къахьегамхой демонстраци. СУРТА ТIА: Новогрозненски ТЭЦ-а болхлой колонна. И. ПЛИЕВА сурт.

1965 шера 7 ноябре Грозне хинна къахьегамхой демонстраци. СУРТА ТIА: къаьнарча большевикий колонна. И. ПЛИЕВА сурт.

МОСКВЕ ЦIЕЧА МАЙДАН ТIА ХИННА

БIУНИЙ ПАРАДИ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИИ

(Инстедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

зенитни ракеташ. Iалаьмате йоккхийча контейнерашта чу а латташ тягачаша дIахьу маьрша советски сигале эггара чIоагIагIа лораеча средстваех цхьаькха — ракеташта духьалара гера. Лораеш йолча объекташта мел гаьна яле агрессора баллистически ракеташ йохаюургья цунца.

Шоаш лелача установкаш тIа а латташ тIехйоал оперативно-технически гIулакхашта лаьрхIа йола ракеташ. Уж шоайла эргаш я йоккхалга-зIамигалга, архитекторникага диллача хинна ца Iеш, боеголовкай конфигурацега диллача а. ТIаккха йоагIа сира-болата бос бола басар хьекха, вай ТIема-Форда Флотера, белггала аьлча, форда кIал гIолла лелача атомни лодкаш тIа латта ракеташ. Массехк эзар километр гаьнарча объектана кхетаргйолаш я хи кIал гIолла кхесса чIоагIача доагораца летаю из тайпа ракет.

Военни парад чакхйоал стратегически гIулакхашта лаьрхIа долча ракетий бIуний подразделеней маршаца. Майдан тIара нах цец а боах гIад а бут бирсача герзо, шийдоккхалца бига ца Iеш, цун оатхалаш баллистически нийсалца шаьръяь хиларца а. Тягачаша дIаюгача ракеташ тIа шаьра бIаргагу низ бола двигательни установкаш. Уж тайпа ракеташ сихха кхувс шахтни устройствашкара санна, иштта кхыча стартови устройствашкара а. Царна тIеххьа йоагIа шоаш лелача гусенични пусковой установкаш тIа латта континенташта юкъе кхувса чIоагIача доагорца летаю зIамига габарит йола ракеташ. Уж тайпа ракеташ фецарчеи космически разведкага лоацалургйолаш а яц, цу цхьан ханна агрессора хIалакеш ядерни хIама тоха мичча хана кийча а я. Кхы а йоагIа ракеташ: орбитальни! Цу классах йолча ракеташта гаьна яхара практически цхьаккха доазув дац, хIаьта хьаштдолча оагIорахьара объекташта хIама тоха низ кхоачаш уж хиларах ракеташта духьаларча оборона средствашка лоадама хIама дулургдолаш яц уж. Орбитальни ракетий боеголовкаша агрессора дага а доацаш хIама тохаргья лаьтта гонахьа хьалхара го е моллагIа а кхы го боаккхача хана. Ханага диллача ма йIаьха йоацаш а цига хьокха доаладаьча боевой техника тайпашка диллача ма йоккха а я укх шерара военни парад! Массанахьа а — гIашлой строе, бронемашинаш тIеи танкаш тIеи, ракетни установкашта а артиллерийски йоккхийча топашта а хьалхашка, низ болча ракеташта юхе — къонахчал дола, говза салтий, матросаш, сержанташ, эпсараш, инаралаш. Октябро хьадаьхараш Коммунистически парте кулгалца лорадир советски бIухоша граждански тIема шерашка а Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом лаьттача хана а. Коммунистически парте кхебаь, марксизма-ленинизма идеяшта боарам боаццаш чIоагIа мутIахьа бола советски бIухой тахан а сийрда бIарг кхоабаш латт коммунизм хьалъеш доаллача вай халкъа маьрша къахьегам лорабеш.

* * *

Еррига оркестр вIашагIа а кхийтта тIехъяларца чакхъьлар дезача денна хетаяь военни парад. Дог тохадолийташ дола керда сурт отт майдан тIа. ЦIеча даьре талгIеш етташ санна хетийт из михо теркаеча байракхаша. Бе йоахкаш байракхаш а йолаш Мавзолейна хьалхашка гIолла дIаотт «Динамо» «Труди» яхача обществай ши эзар совгIа знаменосец. Терхаш йолча байракхашта хьалхашка гIолла кхаь мугIарах тIехлелх хьалхашка ягIаш вымпелаш а йолаш бола мотоциклисташ. Цар тIа латта алапаш вIашагIтехача хул:

«Хоастам
хилба
Сийлахь-
боккхача
Октябра!».

Хьахозаш революционни иллей оазаш а йолаш йоагIа автомашиний колонна. Майдан тIа лакхха урагIьяха латт революце баьчча В. И. Ленина скульптура. ДIайха тIахьехамаш хьу машинаша: «Хоастам хилба КПСС-а!», «Парте коммунизмага дуг», «Парте политика могаю оаха!», «Халкъи партии цаIаш да!», «Даха доагIача тайпара накъа гIоргда вай КПСС XXIII-ча съезда!». Цу лозунгаша хьакхайкаду дерригача вай халкъа уйлаши цунна дагадоахкараши.

Хьагучайоал тIалатташ Iалаьмате йоккха СССР герб а «Даькъала хийла Советски Социалистически Республикай Союз!» яха лозунг а долаш йола машинаш.

Советий Мехка вошал долеи цхьатарра бокъонаш йолеи пхийтта союзни республика барт тайна цхьа дезал санна коммунизмага йода. СССР халкъий дохаргдоацаш дола из ленински доттагIал хьахьокхача кепехьа къаьнарча Кремле пенашта улув гIолла мугIарчагI хьалйолх ерригача союзни республикай гербашцеи байракхашцеи ега машинаш. ХIара машина тIа — Советски Союза халкъий къамий костюмаш тIаювхаш бола кагий нахи мехкарийи. «Шера ба хьо са хьамсара мохк», — дек дукха хана денз довзаш дола илли.

Майдан тIа — Маркса, Энгельса, Ленина баралъефаш, тов санна леп тIахьехамаш: «Дерригача мехкий пролетареш, вIашагIкхета!», «Даькъала хийла дунен социалистически система» Цхьатарра тIоараш детт трибунаш тIарча хьаьшаша.

ДIайолалу цIей дездара хетаяь къахьегамхой демонстраци. Из хьаелл знаменосцаша. Трибунашта хьалхашка гIолла тайжжа тIехйоал тIагIолла ордевски ленташ хьерчаш йола города-турпала Москван байракх. УрагIъегIа цIе байракхаш а йолаш шин мугIарагIа майдан тIа боал москвичаш. Цар дахь Маркса, Энгельса, Ленина портреташ, КПСС ЦК ТIахьехамаш тIа дола транспаранташ. Михо теркаю партеи правительствай кулгалхой портреташ тIадоахка стягаш.

Колоннаш кийтъяро хьахьокх Советски Iаьдал латтача шерашка мехко хьабена турпалера никъ, Советий Мохк кхы а хозагIа, низ болашагIа, бIаьхегIа хилийта чIоагIа безам болаш вай халкъ хилар.

7-гIа ноябрь, Советски социалистически пачхахьалкхе хьахинна ди, — массаза а гIадвугаш, дог тохадолийташ дола, деза цIей. Цхьабакъда, укх шерара цIей шийтайпара да. Вай халкъ, цун деналера авангард — коммунистий ленински парти цхьан мугIарагIа этта накъа йода КПСС XXIII-ча съезда.

Массанахьа а чIоагIа могаеш чакхъяьнна КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра чIоагIа уйла тIаяхийта ба беррига мохк. ХIара советски саг, моллагIча поприще къахьегаш ше вале а, шийгара доагIаш дола дакъа лаца гIерт мехка экономика чIоагIъяра юкъе.

Трибунаш тIа латтача хьаьшашта юкъе дукха ба мехка тайп-тайпарча миIингашкара цIей дездеча баьхка производстве хьалха латтараш. Укхаза бIаргагурга Кривой Рогера шахтер а литовски свинарка а, руставски сталевари Арменера ена хьехархои, Латвера академик а Киргизера жа Iу а, молдавски актрисеи Эстонски зоотехники...

Сийлахь-боккхача Октябра идеяш — дерригача дунен тIарча миллионаш болча къахьегамхой дегашка. Цун байракхашта кIал увтт керд-керда отрядаш. Щей дездеш йолча Москвас вежарий моаршал дохьийт ерригача коммунистически болхлойи партешка, социалистически мехкий халкъашка.

— Даькъала хийла дерригача дунен болхлой класс!

— Даькъала хийла марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма, Московски совещаней Декларацеи Заявленеи лерда тIа латта дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIои цун кхотабалари!

— Даькъала хийла дунен социалистически система — дунен халкъашта юкъерча болхлой классан берригача къахьегамхоштен керттера карагIдаьннар!

* * *

Селхан Щеча майдан тIа хиннача, телевизора экрана чу цун байракхий хьу бIаргаяйнача е цунах лаьца яьча репортажага радио чу гIолла ладийгIача хIара сага шийдерригача дегаца хоенна хургья цIей хозали сийлен. Военни парадо, дог тохадолийташ йолча, бIаьш эзараш болча москвичаша дакъа а лоацаш хиннача къахьегамхой демонстраце цIаькха а кхы цIаькха а бакъдир ленинизма идеяш массаза а котъювлаш хилар, дерригача дуненга дIахьекхар советски халкъи мохк сийрдача кхоаненга бугаш йола цун ленински партии мел чIоагIа вIашагIдоахкаш, цхьоагIо йолаш да.

Г. Гребенников, В. Гришин,
Н. Денисов, Н. Петров.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша дезду Октябра цIей

ШАЬЛА

МалагIа низ бар цу дийнахьа нах цIагIа соцабе могаргдар. Цу бийсанна гIийло догIа а делхаш, шийла мух а хьекхаш, безаме яцар. Цхьабакъда, 7-ча ноябре са хилча денз бийса юкъе яххалца сацанзар Шаьла районера сакъердам. ЗаггIе делаш долча бераша, кагирхоша, къоаноша хьалйизаяр улицаш.

...Iуйрийна итт сахьат даьнна ха. ТIанк, аьнна хьалйизай Шаьла стадион. Сийлахь-боккхача Октябра 48 шу дизара сийна хетаяь митинг хьаелл КПСС райкома секретара нов. Осмаева. Гулбеннараш дезача цIейца даькъала бувц райисполкома председатела нов. Баснакаева.

Района Сийлен доска тIа яьккхай Шаьла «Пищемаш» завода коллектив. Планал совгIа 30 эзар сома продукци ара а хецаш Октябра хьалхарча социалистически яхье массадолча хьокхамашка диллача итт бетта план кхоачашъяьй. Митинге къамаьл даьча коммунистически къахьегама ударника Нанаев Хьамида дийцар цу завода коллективо доаха къахьегама толамаш.

Дика толамаш даьхад Шаьларча дулха комбината болхлоша а укх шера. 236 коммунистически къахьегама ударник ва тха предприяте болх беш. аьлар митинге къамаьл даьча завода болхлочо нов. Прядкос. Беррига низ тIабахийта КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъеш да тхо. Оаха дош лу ер шу йистедалале 100 эзар сома пайда бала.

Митинге баьхка ба Ленина цIерахча юртбоахама артела колхозхой. Даьхенна ялат, дулх, шура, шекара свекла дIаялара план хьогге а кхоачашъяьй цар. Планах 800 гектара тIа дIаде дезача 850 гектара тIа дIадийнад гурахьа дув ялат. Трибуна тIа воал цу колхоза председатель нов. Муслуев. Шоай барт тайнача, дикача коллективах безаме дувц председатела. Къамаьл даьча гIишлонхоша, колхозхоша, хьехархоша дуккхачар дийцар Октябра сийна даьхача толамех. Делкъа ха кхаччалца хилар митинг. Цул тIехьагIа ах бийса яллалца кадай халхараш деш, безаме иллеш доахаш дIадихьар из деза цIей шаьлахоша.

МАЛГIАБИК

...Iуйре. Ийс сахьат даьлча йолаяла езаш яр мехкдаьттахоша, юртбоахама болхлоша, интеллигенце дакъа лоацаш йола демонстраци. Йилла ха тIаккхачалехьа города улицашка гIолла фата етташ, зурма лекхаш, нах тIабехаш чакхбаьлар города пионераш. Эггара хьалха боагIа республике цIи хеза бола шоллагIча промысла мехкдаьттахой — итт бетта план кхоачаш а яь, 44,2 эзар сома пайда баьб цар, 8 эзар тонн Даьхенна планал совгIа мехкдаьтта деннад.

Моархаша кIайлаьккхай МалгIабик, цхьабакъда, тахан Октябрь безбе арабаьннача наха цхьаккха новкъарле яц цо. Хьагучайоал ялатах, шекара свеклах етта йола хозача транспаранташца кийчъяь машин. Машина тIеххьа иллеш доахаш, халхараш деш боагIа хозача дувхарца кийчбенна «Ингушский» совхоза болхлой. Тахан курра лела йиш йолаш ба уж. Совхоз вIашагIъеллача денз укх шера эггара хьалха 70 эзар сома пайда баьб цу боахамо Даьхенна. Шоаш тIаийца декхараш тIадолаш плакаташ дахь цар. Колонна хозъю цIе байракхилгаш бе а йоахкаш наха мархIа доахкача бераша.

МалгIабикерча ремстройучасткера хьаболабенна Толстой цIерахча улица тIа гIолла стадионагахьа боагIа къахьегамхой. Митинг хьа а йийла гулбеннарашка моаршал а хоатташ цIей даькъал дувц КПСС МалгIабика горкома хьалхарча секретара нов. Санькос, райисполкома председатела нов. Гастемирова, иштта кхычар. Митинг йистеьлча болалу сакъердам. Транспаранташа, лозунгаша, плакаташа, тIахьехамаша, партеи правительствай портреташа хозъяь МалгIабик, къоаъенна, сийрдаьнна заггIе елаш яр Октябра дезача деношка.

ГУДЕРМЕС

Город Гудермесе Октябра сийна хинна парад хьаелл города № 8 йолча профессионально-технически училища дешархоша. Хоза кийчъенна из колонна. Нийсача мугIараш-ца боагIа хургбола гIишлонхой. Царна тIеххьа — хургбола хьехархой. Тахан города улицашка 500 совгIа саг ва уж ираз дараш — коммунизме бахаргбараш.

Шиь — КПСС горкомеи горисполкомеи Грознерча машиннаькъа отделенеи дIа-юха тела Щ1е байракхаш яьхай Гудермесерча вагонникаша. 7-ча ноябре хIара шера санна вагонникашта хьалха боагIа къахьегама ветеранаш, коммунистически къахьегама сий дола цIи лелаю ши предприяти — вагонни депои, электростанции.

Шоаш Iа тIакхоачаш наькъаш тоадаьлга хьагойташ дола плакаташ а дахьаш боагIа путейцаш. Тахан дегаш гIоздаьннача цар иллеш доах, белаш ба. Царна тIеххьа йоагIа къонача медицински инструментий завода, города кхыча предприятей болхлой коллективаш.

Эрсечоа уллув, лакха айяь цIе байракх а яхьаш воагIа нохчо, эрмалочоа уллув воагIа гIумке. Тахан митамаш е езаш а дац из! Сийлахь-боккхача Октябра сийрдабаьккхача мехка бартаца бахаш, Iымерза къахьегаш, цхьаттарра бокъонаш йолаш хьабоагIа вай мехка баха итташ-итташ къамех бола нах. Шоай бокъонех бизза пайда эцаш маIача сага нийсса лоархIаш, къахьегаш хьайоагIа советски кхалсаг а. Из боккъонца кхетаде хала дацар 7-ча ноябре Гудермесе хиннача кхалнаьха юхьмараш бIаргаейначоа.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 11 ноябрь, 1965 шу.

ЛЕНИН ДЕГ ЧУ А ВОЛАШ

МЕХКО ДЕЗДУ ОКТЯБРА 48 ШУ ДИЗАР

Ше яь ди дездир Октябра даьхено. Дездир эрсий къаьнарча городийн режарашха йолча республикай столицайн майдаш тIа демонстрантий колоннаш а йоахаш, парте XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте а увтташ, дездир океанаш тIа гIолла лелача кемай кают-кампанешка а геологий палаткашка а, гаьнна Iа доаккхаш болча моттигашка, хьалъеш латтача гIишлошка.

Зимнена штурм яьча революционни отрядий маршруташка гIолла 7-ча ноябре Дворцови майдангахьа болабелар бIаьш эзараш ленинградцаш. ЦIи хезача Нарвски застава колоннашка А. А. Жданова цIерахча завода кемаш дераш цхьана гIа боахаш болх Ленинграда потомственни болхлой РомановгIар. Цар шоай къахьегама никъ дIаболабаьб Путиловски заводе, уж массаза а дакъа лоацаш хиннаб дуккхача стачкашкеи забастовкашкеи. Цар дезалхоша дакъа лаьцад Февральски Октябрьски революцей событешка, Советий Республика бахьан долаш лийтаб уж интервентех, цар тIом баьб Сийлахьбоккхача Дай-мехка тIема фронташка. Царна уллув цIей дездеш йолча колоннашка— болхлой династей эзараш викалаш. Уж РомановгIар санна бараш.

Курскерча демонстранташка юкъера белгалйоал шоай лидер — синтетически хьоасий деча комбината коллектив керте а йолаш боагIача химикий колонна.

Керда предприятеш хьалъэттай Курска йистошца: мадарра аьлча, хьалхагIа ший хинна маIап дац укхаза цу деша хIанз. Бетонах, болатах, кизгах кепа етта йича санна йолча корпусашта-вамплашта лоаллаха, бешамаштеи скверaштеи гонахьарча картел дехьа гIолла дIаяда дуккхаза вIаштIардаьча цIеной улицаши кварталаши, хьалйиттай кинотеатрий, школай зданеш. Декача оалхазарийн антоновски Iажийн городах химикий город хиннай.

КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тIехьагIа эггара хьалха енача гуйрено дикача белгалонашца гIадйигай «Красный доброволец» яха смоленски колхоз. Укхаза хIара гектара тIара йиъ центнер дукхагIа даьннад ялаташ, лакхъеннай хьайбаш леладеча фермай продуктивность, хIаьта лено-долгунцо хIара гектара тIара шишша эзар сом доход лургья. ДIаяхача гурахьарчул цкъаи ахаззеи дукхагIа ахча да хIанзле а колхозни кассе. ГIадвугаш йола цифраш латт Смоленске демонстраце болхача земледельций делегаци а нийца яха автомашина хоъеш техача цIеча кIада тIа.

Город-турпал Киеве цIей дезде вIашагIкхийтта колоннаш Крещатке гIолла йолх. Централыни трибуна тIа — КПСС ЦК Президиума член, Украина КП ЦК хьалхара секретарь П. Е. Шелест, УССР Министрий Совета председатель В. В. Щербицкий, Украински ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Д. С. Коротченко, кхыбола республика, Киевски областа, города кулгалхой.

Военни парад чакхъяьнначул тIехьагIа демонстраци йолалу. Тов бессача кIадаштеи зизаштеи юкъе — башха-дикача толамий цифраш тIа йола транспаранташ. Республика промышленни предприятей къахьегамхоша кхоачашъяьй промышленни производства берригача боарама, лоархIамегIа йола изделеш арахецара оттаяь хинна ворхI шера план.

Азербайджана столицана юккъе йоаг деналерча къовсамхой — 26 бакински комиссара каш тIа цIаккха а доврглоацача сийна йийза ЦIи. Тайптайпарча халкъий къонгаш хинна уж пролетарски интернационализма кхоллам а хинна дIаэттаб. Халкъашта юкъерча ленински доттагIала байракха кIал керд-керда къахьегама толамаш доахаш я дуккхача къамех латта Баку.

БIаь совгIача къамах бола викалаш ба Казахстане бахаш а къахьегаш а. Военни парад чакхъяьнначул тIехьагIа Ленина цIерахча алма-атински майдан тIа гIолла колоннашца, къахьегама коталонех телаш рапорташ а долаш, тIехбувлар казахаши эрсийи, украинцаш а уйгурцаш а, татараши белоруссаши, узбекаш а азербайджанцаш а, гуржийи эрмалойи.

Город-беш Фрунзе. Киргизе столицерча шовзткъе предприяте ханал хьалха кхоачашъяьй семилетка. Кхы тIа а дуккха машинаш, станокаш, точни приборащ кхаьчай мехкага.

ТIагIолла цIе ленташ хьерчаш йола лоа санна кIайча боамбе бурилг Ташкенте цIей дездеш йолхача колоннай эмблема а хинна дIаэттар. Доккхал а деш хьора из машинаш ечо а, химика а, конструктора а, Iилмахочо а — хIаране новкъостал даьд республика боамби лелабераша башха-дика котало яккхара. ДIаэца, Даьхе, цIей тIакхоачаш хьайна лу 3 миллиони 730 эзари тонн узбекски боамби!

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеша дегаш * ураоттадаьча тбилисцаша рапорташ тел цIей сийна лаьца хиннача вахте яьхача коталонех. ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяьй цар. Цу юкъа 60 процент дукхагIа хиннай арахецаш йола промышленни продукци. Республико кхоачашъяьй чай, комсаш, дуккха кхыйола юртбоахама продукташ кийчъяра план.

Трибуна тIара демонстранташка моаршал лу КПСС ЦК Президиума членалла кандидат волча Грузе Компарте ЦК хьалхарча секретара В. П. Мжаванадзе, Грузински ССР Министрий Совета председатела Г. Д. Джавахишвиле, республика кхыболча кулгалхоша.

ЦIей дездеш йолхача колоннашка къахьегама коталонех дола рапорташ кхихьар Эстоне, Белоруссе, Латве, Литвай, Армене, Молдаве, Туркмене предприятей коллективаша.

Октябрьски демонстраци а... бIаьсти а цхьана тарлургьяц аьнна хетадора. Цхьабакъда, хIаьтта кхаьчар. Мирный яхача къулбехьен-полярни обсерваторе директора И. Петрова радиограмма: «Тханцига бIаьсти я. Малх болаш денача хозача денах пайда а эцаш, оаха демонстраци яьй. Вахтах мукъа бола берригa полярникаш, Мирне ЦIеча майдан тIа оттаяьча Ленина бюста хьалхашка гIолла тIехбаьлар. ХIаьта цул тIехьагIа Москверча ЦIеча майдан тIара еча радиопередачага ладувгIа аьнна приемникашта гоннахьа гулбелар берригаш а. Шан материкера дег тIара дIайха моаршал дайт оаха дерригача советски халкъага».

«Кремль» яхача теплоходо революционни Кубайца юхерча хи тIа дездир цIей. «Тха кема къона да. Дукха ха йоацаш оаха белгалдаьккхар цун цхьа шу дизар, — радиоца хоам бу капитана хьалхарча помощника Харитонова. — Шера план ханал хьалха кхоачашъяьй экипажо. Морякаша кхы тIа а 120 эзар сом совгIа ахча Iоадаьд, болх беш йоаккхача ханах 639 сахьат кходаьд. Цо йиш хулийтаргья кхы тIа а гаьнна хьош бола никъ бе».

Брестагара Сахалине кхаччалца, Даутавера Каракумашка кхаччалца мехка гIолла дIабаьржабар цIей дездеш буа сакъердам. Коммунистически партена гонахьа айхха кхотаденна долча советски халкъо цу дийнахьа цIаькха а хьахьекхар революционни традицешта ше тешаме хилар, ший дерригa низаш коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсама дIадала ше кийча хилар.

7 ноябрь.

(ТАСС-а корр.).

СОВЕТСКИ МИЛИЦЕ 48 ШУ

Селхан милице болхлой доккха а деза а цIей дар — Советски милице ди. Къахьегамхошца цхьана дездир милице болхлоша шоай ди, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета сентябрьски Пленума дог гIоздаьккха а болаш.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тIехьагIа кхоалагIча дийнахьа Коммунистически партеи Советий Iаьдалои хьаьаь Советски милици Октябра ханара я.

Пролетарски милицех дола дош дукха дийцар Владимир Ильич Ленина ший йоазон тIа а къамаьлаш деш а.

Болхлой, ахархой, салтий депутатий Советий исполнительни органех наI йолча милице, Ильича яхачох, «дуккха а дукхагIболча наьха уйлаш, лоIам, низ, Iаьдал» чакхдоаккхаш болх бе беза. Из декхарийла яр эскара декхараш паччахьалкхен порядкаи паччахьалкхенна доал дареи керттерча органа декхаращца шийна чухь вIашагIтоха.

Цхьабакъда, 1917 шера октябрал тIехьагIа советий къонача Республикана граждански тIемои интервенцеи тIаоттадаьча хьало, дунен халкъашта юкъе а мехка чухь а эттача гIулакхаша дIадийхар милицех дола дош кхыча тайпара къоастаделга. Цунна тIадиллар общественни порядок лораяра декхараш. Герз бе а делла мохк лорабелга ЦIеча Эскара декхар а хинна дIаэттар.

Милице беча балха ленински принципаш тахан а тIехьа шоай лоархIам бовиза я. Царех керттера яраш я: милице беча балха партийни советски органаша кулгалделга, къахьегамхошцара бувзам, законность, демократически централизм.

Уж принципаш 1962 шера араяьккхача советски милицех йолча Положене тIа чIоагIъяьй. Царца хьалхле лелаю милице сотрудника ший балха тIехь.

Коммунистически парти даиман а хиннай милице йоккха терко еш, из чIоагIъяра йоакхо еш. Милице гIулакх вIаштIехьдаккхара, цун лични состава кхетам балара дукха къахьийгад Коммунистически парте гIорбаьнна болча деятелаша Ф. Э. Дзержинске, М. И. Калинина, М. В. Фрунзе, Е. Е. Петровске, кхычар.

Парте ший дикагIбола нах ахийтаб милице балха тIа. Масала, Нохч-ГIалгIайчен милице эггара хьалхара начальникаши политкомиссараши хиннаб къаьна большевикаш С. П. Семенов, А. Ф. Дымпер, М. Н. Ханиев, П. И. Кравцев, А. А. Шушанашвили, Б. Исаев, кхыбараш. Уж деналл дола, тешаме, пролетарски революце гIулакха кийча бола нах бар.

Ше хьахиннача укх 48 шера сийлен, хьинаре никъ баьб Советски милице, цунца Нохч-ГIалгIайчен милице а. Цун сотрудникаша майоагIара лелаяьй социализм хьалъяра ерригача этапашка ший сийлен вахта. ЦIи хеза дола бIаь дийнахьара тIемаш латтача хана а цул тIехьагIа граждански тIема шерашка а ЦIеча Эскарцеи ВЧК организацецеи цхьана цар бохабир белогвардейцаш—казакийн Деникинеи эскараш, спекулянташца, мародерашца, хулиганашца, черносотенни погромаш яьрашца майра къовсам лоаттабир.

Доккхий совгIаташ — Ленинеи ЦIеча Байракхеи орденаш елар милице болхлошта, царца Нохч-ГIалгIай АССР милице болхлошта нн. Ханиевна, Литвиновна, Семеновна, Карайбога, кхычарна а луш.

Вай мохк ший бохабаь боахам юхаметтаоттабе болабелча, Нохч-ГIалгIайчен милице сотрудникаша къахьегама фронте халкъа новкъостал дир. Цар хьинаре дакъа лоацар коммунистически субботникашта юкъе, бохабанза биса бандиташ, кулакаш дIабахара тIехьа къовсам лоаттабир, непманий махинаци дIаяьккхар, хьажа саг воацаш дисача бераштa гIулакх дир.

Дукха дир сий дола гIулакхаш милице болхлоша Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьттача шерашка. ТIом болабеннача хьалхарча деношкехь а Нохч-ГIалгIайчен милицецара 150 совгIа сотрудник фронте вахар, майра тIом а бир немецко-фашистски захватчикашта духьал.

ТIом ма болабелла а милице болхлоех вIашагIтехар моастагIчун парашютно-десантни группашца къовсам лоаттабеш дола доакъой, подразделенеш, истребительни отрядаш вIашагIтехар.

Советски Союза орденаш, медалаш, совгIаташ а луш боккха мах бир партеи правительстван сийлахьбоккхача тIем тIа милице болхлошта карагIдаьннача денал долча гIулакхий.

Бехктокхаме декхараш кхоачашду милице хIанз а, вай мехка шерра йоаржаяь коммунизм хьалъеча хана, сийна шинелаш ювха нах керда саг хьахилара, зулам делга дIадаккхара тIехьа лоаттабеча къовсаме хьалхарча мугIаре латт.

Ше беча берригача балха тIехь милице чIоагIало лувц къахьегамхой новкъосталца а цар хьаллоацаш хиларца а, ший гIонча а хинна дIаоттача халкъа дружинашца айхха бувзам лоаттабу, зулам ца хилийтара тIехьа беча балха тIа.

Боккха лоархIам болаш да милице болх дIахо а лакхбара даькъе цун сотрудникашта вай дикагIболча наьха гIулакхаштеи хьокхамаштеи тIагIолла кхетам балар. Шортта уж долаш да Нохч-ГIалгIайчен милице истори. Республикански газеташа «Грозненский рабочий», «Ленинан некъо», «Сердалос» дуккхаза а дийцад милиционерашеи оперативни болхлошеи даь денал, къонахчал дола гIулакхаш, царна юкъе Строчко Ивана, Аразян Бориса, Байбатырова, кхычар даьраш а долаш.

Паччахьалкхени гражданийн хьашташ лорадеш итташ бола милице дика болхлой майра байр, царца милице старшина Толстиков, отделене командир Латовин, кхыбараш а болаш. Уж цIаккха а бицлургбац вай республикерча къахьегамхошта.

Сийна шинелаш ювхача наха даиман а холу партеи правительстван шоай еш йола йоакхо. Дукха ха йоацаш шоаш декхараш дика кхоачашдарах, общественни порядок дика лораярах РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума орденаши медалаши елар милице дуккхача болхлошта, царца Митюков, Аразян, Тимощенко, Далаков, Давлаев, кхыбараш а болаш.

Вай республика милице болхлоша сийленца кхоачашду парте шоашта тIадилла гIулакх.

И. КУРЫЛЕВ, полковник Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра министра заместитель.

48-шу дIадахад милици вIашагIйоллах долча декрета В. И. Ленина кулг яздича денз.

Дийнахьа а бийсана а, цIайзача шелалах а садукъача йIовхалах а —массе а хана ха тIа ба общественни порядок, социалистически доалахье, гражданий бокъонаш лораю, зуламашца къувса, транспорта а гIаш лелариий а кхерамзле Iалашъю сийна шинелаш тIаювхараш. Шерагара шерага айхагIа-хул халкъацара вай милице бувзам.

СУРТА ТIА: зуламхоша шоай лер йитаяц, аьнна, хетадала йиш я, цхьабакъда, Iилма-техничесни отдела эксперташа боккхагIча лейтенанташа Юрий Васильевич Васильевен Нина Кузьминична Пекаровскаяси новкъостал дергда чоалхане йола, даьча зулама гурмат цхьалхаяккхара.

В. МУСАЭЛЬЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

МАССАНЕ 'А' СИЙ ДУ ЦУН

Массехк шу хьалха Наьсарен «Электроинструмент» яхача заводе балха яха лаьрхIар Мациева Любас. Балха дIанйцар, лийрхIар кхоачашхилар. Духхьашха механически цехе балха хьожайир из. Цига болх бу гIалгIай кхалнах бIаргабайча дог гIоздаьлар цун. Безам хилча сона а караберзабулургба е болх аьнна хетаделар Любайна. Цо лаьрхIар слесара-сверловщика говзал Iомае.

Ца ховр новкъосташка хоатташ, шийга хьаьннар дика хьаэцаш Iомае йолаелар из слесара-сверловщика говзал. Дукха ха ялалехьа экзаменаш дIа а енна кхоачашдир цо хьалхашка лаьтта декхар. Балха тIа сиха лел цун кулгаш, цунга хьежжа лакха хул къахьегама толамаш. Ше балхах кхетаьча новкъостел дикагIа да доаха къахьегама толамаш.

— Любас хIара сменах норма 150 процент кхоачапъю, хIаьта сменах ши норма кхоачашъеш деноп а нийслу, — йоах цеха мастера нов. Мальсагова. — Укх дезача цIейна цо кийчдаь къахьегама совгIат да из.

Октябра дезача цIей сийна вахте а этта, къаьстта дика къахьийгад цо.

Дукха я цунна тийнна Сийлен грамоташ, совгIаташ, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш даьха баркалаш.

Доахача къахьегама толамашца дIайовзийтай цо ший цIи. Из ца йовзаш болхло вац заводе. Нахаца безаме, Iымерза хиларах массане а сий ду цун. Цунна шийна хинна а ца Iеш ерригача коллектива а боккха кхаъ хилар дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо Любайна Сийлен грамота елча.

Т. МУТАЛИЕВ.

ХЬИНАР ЦА КХОДЕШ

«Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управленера вышкомонтажникий бригада пхи ди графикал хьалха а баьнна 53 метр лакха йола вышка хьалъяь баьлар, иштта Ястребина № 96 яхача скважина монтаж а йир. Цу бригада керте латт къона инженер - коммунист Злыдин Михаил.

Гаьнна Терски дукъа къилбаседехьарча оагIон тIа улл из скважина. Базера цига дIакхачалехьа ши сахьат гаргга ха йоае езар, цул совгIа догIаш, лоа делхаш чIоагIа воча хьала тIа эттадар наькъаш а. Уж а кхыйола халонаш а нийсъеннаяле а дерригa балхаш толамца чакхдаьхар вышкомонтажникаша.

Массанена хьокхам телаш дика къахьийгар Мартынов Сергея, Сигаев Николая, Котов Николая, Сухоруков Петра, Питков Сергея, дуккха кхычар а. ХалагIа дола балхаш деш чIоагIа новкъостал дир трактор-крана машинист волча Детистов Ивана, бульдозеристаша Еротов Александра, Нестеренко Степана, трактористa Митрофанов Николая.

А. ТИЩЕНКО.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

11 НОЯБРЬ, 1965 ШУ

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала); 6.45 — РВ-23-н УКВ цхьоалагIча программен гIолла ашараш; 6.45 — Горсете гIолла хоамаши ашараши; 7.10 — «Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» газетий обзор; 7.20—Передачай программа; 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIара; 8.30 — Ашараш; 8.45 — Къона тIехье яха передача (эрсий меттала); 15.00 — Халкъа оперни театра солистий концерт; 15.30 — «Коммунисташ хьалха латт» яха передача (гIалгIай меттала); 15.45 — Ахриев ГIапур яха очерк (эрсий меттала); 16.00 — Ашараш; 16.15 — «Хьалхашка латтача декхарашка хьежжа пропагандан агитацеи болх дIаоттабар» яха передача (нохчий меттала); 16.30 — Ашараш; 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 17.15 — Шоана, юрта боахама къахьагамхой» яха концерт; 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.30—«СССР халкъий доттагIал» яха концерт; 9.48 — ГIарагIура илли яхача Степанова балета монтаж; 10.35 — «Артельни къона хилгаш» яха бераштa йола радиопостановка:; 11.02 — «Роберт Шуман» яха музыкальни очерк; 19.00 — «Боккхаччо» яха Зуппе оперетта. 21.52 — «Коч дIа, коч юха» яха Хамидова сакъердаме дувцар. 22.03 — Музыкальни вIашагIкхетар яха передача.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала); 18.35 — Сийлахь цIи тилла бокъо яккхара лоаттабеча къовсаме. Репортаж (гIалгIай меттала); 18.45 — Обществоведене кинокурс. Коммунизма материально-технически база бух; 19.15 — Школьникий кулгашца. Репортаж (гIалгIай меттала); 19.15 — Киножурнал; 19.35 — «Iан квартирашка» яха хьайбаш леладераштa йола передача: 20.05 — Телевизионни кердадараш; 20.15 — Экономически знаней школа (нохчий меттала); 20.35 — Бакъдолчоа тIера хьайица фильм; 20.55 — «Хьалхашка — гола тохаш моттиг» яха художественни фильм.

Город Грозне, Северни улицагIа 4/10. кв. 30. вахача гр-на **Поляков** Александр Константиновича суде деннад Грозненски районе «Ермоловская» яхача станице яхаш йола ший сесаг **Полякова** Надежда Петровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Грозненски района халкъа суде.

г. Грозне, Старый поселке, Дружба яхача улицагIа 53/8 вахача гр-на **Тимченко** Анатолий Трофимовича суде деннад Рязански областе г. Клепики. Каляева улицагIа 8 яхаш йола ший сесаг **Тимченко** Валентина Степановна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне, Старопромысловски района халкъа суде.

КХЫЧА МЕХКИЙ КЕПА ЙОАЗОНО ЦIЕЧА МАЙДАН ТIА ХИННАЧА ВОЕННИ ПАРАДАХИ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦЕХИ ЯЗДУ

ПРАГА. «Советски мехка боккхача низа демонстрани», «Советски Эскар — массане юкъарча машара гарант», «Эггара хIанзарча ханара герз — машара ха тIа», «Низагеи тIема деналгеи хьажар» — уж дешаш да Москве ЦIеча майда тIа хиннача, Сийлахь-боккхача Октябра 48-гIа шу дизара хетаяьча цIей deздара тIема парадахи къахьегамхой демонстрацехи лаьца къоастам боллаш еча отчеташтеи рапорташтеи керте чехословацки централыни газеташа яздераш. Дерригача газеташа язбу СССР оборона Министра, Маршала Р. Я. Малиновске къамаьла чулоацам, дунеи керда тIом ца хилитаран лаьттан тIа чIоагIбенна машар латтилга Iалашдараи Коммунистически партеи Советски правительстваи долла а хIама деш хилар белгала а доахаш.

«Руде право» яхача газето язду, шеко йоацаш да тIема парада кульминационни пункт боккха низ бола советски ракеташ хилар яхаш. Из низ кхоача техника социализмаи массане а юкъарча машареи ха тIа латт.

БЕЛГРАД. «Борба», «Политика» яхача а кхыча а газеташа доккхий йоазош керте а долаш дувц Сийлахь-боккхача Октябра 48-гIа шу дизара хетадаь Москве хиннача цIей дездарах лаьца ЦIеча майдане Маршала Р. Я. Малиновске даьча къамаьла чулоацам язбеча газеташа къаьстта а белгалдоах Советски Союза арахьарча политика курс доттагIал дола социалистически мехкаш вIаши кхотадара, къамий къонача паччахьалкхенашца гIулакхаш леладелга массе а оагIонашкахьа дегIаккхувлара тIаерзаяь я яхаш дола дакъа.

НЬЮ-ЙОРК. Нью-йоркски газеташа гучча моттиге кепа дийттад Москве ЦIеча майдан тIа хиннача тIема парада фотосурташ. «Нью-Йорк геральд трибюна» ший хьалхарча оагIон дилагIа дакъа къоастадаьд керда советски ракеташ хьахьувкхаш долча фотосурташта. Царна кIал яздаьча цхьан йоазоно йоах: «Ядерни герз космосе дахьа могаргдолаш йола Iалаьмате йоккхий ракеташ йIоахала 115 фут хулаш я».

«Советски Союзо, — язду «Нью-Йорк таймс» яхача газета московски корреспондента П. Гроуза, — хьахьекхар боарамга диллача компактни а фегарчеи космически разведках хьулаяра лаьттан тIа гIолла геттара кадай лелалуш а йола кхоъ керда ракетни система.

Эрсий ядерни арсенала тIакхийтта из шийна терко тIайохийта доккха хIама хилар лерхI малхбузехьен специалисташа, хIана аьлча цо хьахьувкх конструкцеи мобельностеи хьакъехьа дIахо а толамаш даьха хилар, советски ракетни техника моцагIе а хьахьекха Iалаьмате боккха низ кхы тIа а алсамбоаккхаш хилар».

ЛОНДОН. Дерригача газеташа язду Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 48-гIа шу дизар дездеш Москве ЦIеча майдан тIа хиннача тIема парадахи къахьегамхой демонстрацехи дола хоамаш. Эггара дукхагIа газетий терко шийна тIаерзаяьй Советски кердача танка сурто. «Дейли мирор» яхача газето язду: «малхбузехьен специалисташта хетачунга диллача, чIоагIа кадай лелалуш хиларах из йола моттиг мадарра аьлча, лаьттан тIа лоацалургйолаш яц».

ПОТРЕБКООПЕРАЦЕ БОЛХЛОШТА ДЕННА СОВГIАТАШ

Кооперативни торговли детIайоалаяра, юртбоахама продукташи бедали кийчъелген чакхйоахилгеи вIаштIехьдаккхара гIулакха дика хьокхамаш карагIдувларах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1965 шера 5 ноябрерча Указаца совгIаташ деннад къаьстта белгалбаьннача Нохч-ГIалгIай АССР потребительски кооперацe болхлошта:

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Конев Алексей Тимофеевича — Шелковской районни потребительски общества чайне мастера - повара.

Мамаев Iаддал - Хьамий Махьмада — Нохч - ГIалгIай потребсоюза правлене председатела.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Досхоева Хьусейна Дугурхана — Наьсарен районни потребительски общества тика чу латтача йоккхагIа йолча продавщицана;

Магомадова Име ПаьтIена — Шаьла районни потребительски общества универмага чу латтача йоккхагIа йолча продавщицана.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Айдамиров Абойна — Ножай-Юрта районни потребительски общества тика заведующена;

Чулиова Ирина Федоровнайна — Нохч - ГIалгIай потребсоюза универсальни база йоккхагIа йолча товароведа.

Узбекски ССР. Кашкадарьински областера колхозаши совхозаши паччахьалкхенна боамби дIабенна йоалаш латт. Укх шера 200 эзар тоннал совгIа «КIай дошув» дIачулургда.

СУРТА ТIА: Казбински боамби дIачунйбеча заготпункте.

Б. МАЗУРА сурт.
ТАСС фотохроника.

СПОРТ

ФУТБОЛЬНИ ЧЕМПИОНАТ

8-ча ноябре массехк матч ловзийр «А» класса шоллагIча группе футболах СССР-е хьалхара моттиг яккхар духьа. Луганске лайзар грозненски «Терек». Моттигера «Заря» котъяьлар счет 0:3 а йолаш.

Аьттув баланзар футболистий чемпионата лидер йолча алма-атински «Кайрата» а. Из шоайцига эшайир «Уралмаша» командо—1:2. Вож лидераш котъяьлар. ТIехдика лайзар челябински «Локомотива» наIарий сетка чу пхи бургац чутеха Ярославски «Шинник». Цхьа бургац юха чутоха мара магаизар машиннаькъахошта. Моттигера «Жальгирис» Вильнюсе эшайир «Текстильщика» (3:1). Шоайцига карагандински «Шахтераца» лайза «Арарат» эша а эшанзар е кот а яланзар (1:1). «Молдовай» футболисташ «Карпатай» командал котбаьлар счет 1:0 а йолаш. Цу тайпара счет а йолаш харьковски «Авангард» котъяьлар «Днепра» футболистел, хIаьта «Волга» (Горький) «Даугавал» котъяьлар.

Кхо тур чакхъяллалца лидер йолаш хьайоагIа 33 очко йола «Кайрат». Цхьа очко цул тIехьа бисаб «Текстильщика», «Шинника» «Арарата» футболисташ, ши очко тIехьайисай «Уралмашеи» «Авангардеи» командаш.

Грозненски «Терек» 13-ча моттиге латт турнирни таблица тIа.

ШАШКАШ

Укх деношка «Спартак» общества Российски Совета шашкех ловзаш хьалхара моттиг яккхара Курске хинна яхь йистеяьннай. ЦхьоалагIа разряд йола грозненец Л. Макаров нийшар Нальчикерча Бейтугсенов Мусбеца ловзаш. КхоалагIча туре Оренбургски областа чемпион волча И. Олифсона духьала дика ловзар Макаров. Цхьабакъда, котваргва аьна хийттача хана опыт йолча спорта мастералла кандидата И. Олифсона парти цхьаккха кот ца воалийташ чакхъяьккхар.

Цул тIехьагIа цхьоалагIа разряд йола Ю. Краюшкини (Рязань) мастералла кандидат В. Деревянкои (Курски область) эшавир Макарова.

Дика лайзар из яхьа финале а. РСФСР-а чемпион, мастералла кандидат Б. Оксмани (Тула) цхьоалагIа разряд йола Д. Губини эшавир цо. ХIаьта Калининерча В. Хазанкинца цун хинна ловзар цхьаккха а кот ца воалаш чакхдаьлар.

Яхьа итог йича гучадаьлар цхьоалагIеи шоллагIеи моттигаш спорта мастераша Е. Ротербандеи В. Хазанкинеи йийкъалга. Цар шинне а а бархI-бархI очко яр.

Л. Макарова СССР-а спорта мастералла кандидата норма кхоачашйир. «Спартак» общества Центральни Совета хьалхара моттиг яккхара хургйолча финале дакъа лаца бокъо а яьккхар.

М. АЮПОВ.

Сакъердаме сайре

Укх деношка Ильинская яхача станица клубе гулбенна дукха нах бар. Укхаза хилар доттагIлен тематически сайре.

Сайре хьайийлар В. И. Ленина цIерахча колхоза партийни организаце секретара нов. Истамулова.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча краеведчески музея воккхагIа волча Iилман болхлочо Музаева дийцар Нохч-ГIалгIайчене хиннача граждански тIемах.

Иштта къамаьлаш дир парте Грозненски райкома кхалнаха юкъерча балха отдела заведующе Гагаевас, В. И. Ленина цIерахча колхоза председатела Гагуева, Ильински школа хьехархочо Бериллос, кхычар. Цар массане а дийцар вай мехкарча халкъий цIаккха а дохаргдоаца доттагIал.

Цул тIехьагIа художественни самодеятельносте дакъа лоацараша сакъердаме концерт оттадир.

Б. БОГАТЫРЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а культура министерства методически кабинета методист.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05542. Заказ № 6163.